



**PELASTUSOPISTO**



# Tilannepaikanjohtaminen pelastuslaitoksissa

Christian Antila

12/2021

Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö / AMK

# TIIVISTELMÄ

**Tekijät:** Christian Antila

**Opinnäytetyön muoto:** tutkimuksellinen

**Julkisuusaste:** Julkinen

**Ohjaaja:** Matti Honkanen, Anna-Mari Kosunen

**Tutkinto:** Pelastusalan päällystötutkinto (AMK)

---

*Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten pelastuslaitoksilla käytetään tilannepaikanjohtajuutta tällä hetkellä. Tilannepaikanjohtajuus on ollut käytössä noin viisi vuotta, ja tilannepaikanjohtajuuden käyttö vaihtelee pelastuslaitoksilla merkittävästi. Tavoitteena oli myös tutkia, miten pelastuslaitoksilla koulutetaan tilannepaikanjohtajuutta.*

*Tutkimusmenetelmä oli pääosin kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä. Tutkimuskysely oli standardoitu survey-kysely, joka lähetettiin kaikkiin 22 pelastuslaitokseen ja sopimuspalokunnille. Tutkimuskyselyssä oli 19 monivalintakysymystä ja kolme avointa kysymystä.*

*Tutkimustulokset osoittivat osittaista puutetta koulutuksessa. Koulutusta tehostamalla voidaan kehittää tilannepaikanjohtajuuden käyttöä ja yhtenäistää toimintamallia pelastuslaitoksilla.*

---

**Sivumäärä:** 47 sivua + liitteet

**Tarkastuskuukausi ja vuosi:** Joulukuu 2021

**Avainsanat:** tilannepaikan johtaja, tilannepaikanjohtajuus, tpj

## ABSTRACT

**Author(s):** Christian Antila

**Title of thesis:** The use of on-site commander on fire departments

**Type of thesis:** research

**Confidentiality:** public

**Academic Supervisor:** Mr. Matti Honkanen, Head Instructor, Ms. Anne-Mari Kosunen, Senior Instructor

**Degree Programme:** Fire Officer's Degree (UAS)

---

The objective of this final project was to study the current state of the use of the on-site commander (OSC) system at the fire departments in Finland. An on-site commander provides important information from the fire scene to the officer in charge. The OSC system was taken in use about five years ago. At the moment, the level of use of the OSC system varies significantly at different fire departments. The second objective of this final project was to study the level of education of OSC arranged by the fire departments in Finland.

The research method was mainly quantitative. Information was gathered with a questionnaire which was sent to all 22 fire departments and volunteer fire departments via email. The questionnaire consisted of multiple-choice questions and few open-ended questions. The open-ended questions answered by the officers in charge provided qualitative information about the experiences of using the OSC system during rescue missions.

The results shows that there were some shortcomings in providing OSC training. It is recommended that fire departments should increase the amount of OSC training as it would develop the use of the OSC system and unify the working methods in the whole country.

---

**Pages:** 47 pages + appendix

**Month and year:** December 2021

**Keywords:** on-site commander, OSC,

# SISÄLLYS

1 JOHDANTO .....	1
2 PELASTUSTOIMINTAA OHJAAVAT SÄÄDÖKSET .....	2
3 ETÄJOHTAMINEN.....	4
4 TILANNEPAIKANJOHTAJUUDEN PERIAATE .....	7
4.1 Tilannepaikan johtajuuden käyttö tällä hetkellä .....	7
4.2 Tilannepaikan johtajan rooli.....	9
4.3 Tilannepaikan johtajan kelpoisuusvaatimukset.....	10
5 TILANNEPAIKANJOHTAJAN TOIMINTA .....	11
5.1 Taktiset yleisperiaatteet .....	11
5.2 Johtamisprosessi .....	12
5.3 Tilannepaikalta välitettävä informaatio .....	16
5.4 Organisaatiomallit ja tilannepaikanjohtajuus.....	18
6 TUTKIMUSKYSELYN LÄHTÖKOHDAT .....	25
6.1 Tutkimusmenetelmän valinta ja rajaus .....	25
6.2 Tutkimuskyselyn laatiminen .....	26
6.3 Aineiston analysointi .....	26
7 TUTKIMUSTULOKSET .....	27
7.1 Taustatiedot.....	27
7.2 Tilannepaikan johtajuuden käsitys.....	28
7.3 Tilannepaikanjohtajuuden koulutus .....	30
7.4 Tilannepaikanjohtajan käyttö.....	33
7.5 Avoimet kysymykset.....	36
8 POHDINTA .....	41
8.1 Johtopäätelmiä tutkimustuloksista.....	41
8.2 Jyväskylän Senioritalon palo 10.7.2021 .....	45
8.3 Oma oppiminen.....	47
LÄHTEET	
LIITTEET	

## KÄSITTEET

Pelastustoiminnan *etäjohtaminen* tarkoittaa johtamisjärjestelyä, jossa toimivaltainen pelastusviranomainen tukee ja johtaa pelastustoimintaa video- ja/tai viestiyhteyden sekä muiden teknisten apuvälineiden avulla johtopaikastaan. Pelastustoiminnan etäjohtamisessa toimivaltainen pelastusviranomainen toimii pelastustoiminnan johtajana, vaikka hän ei fyysisesti ole onnettomuuspaikalla. Pelastustoiminnan etäjohtaminen edellyttää aina tilannepaikan johtajan nimeämistä. (Hyvönen 2019, 9.)

*Pelastustoiminnan johtaja* (PTJ) on yhden tai useamman pelastusmuodostelman tilanteenaikainen johtaja (Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2016, 4).

*Tilannepaikan johtaja* (TPJ) on pelastustoimintaa onnettomuuskohteessa johtava henkilö. Pelastuslain 379/2011 34 §:n mukaan pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen. Pelastusviranomaiselle on siksi toimitettava tieto kaikista tehtävistä ja pelastusviranomaisen on oltava yhteydessä tilannepaikalle hälytettyyn lähimpään yksikköön ja määrättävä pelastustoiminnan johtajan alaisuuteen yksikön jäsenistä tilannepaikan johtaja, jos sitä ei ole ennalta määrätty. Tilannepaikan johtaja johtaa toimintaa onnettomuuskohteessa pelastustoiminnan johtajana toimivan pelastusviranomaisen antamien ohjeiden mukaisesti. Pelastustoiminnan johtajana toimivan pelastusviranomaisen ei kuitenkaan tarvitse tulla onnettomuuspaikalle, ellei tilanne sitä edellytä. (Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2016, 5.)

*Tilapäinen pelastustoiminnan johtaja*. Pelastustoimintaa voi kuitenkin tilapäisesti johtaa muu pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtaakseen. Pelastustoiminnan johtaja toimii virkavastuun alaisena. (Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2016, 5.)

# 1 JOHDANTO

Tilannepaikanjohtajuus on ollut käytössä viimeiset viisi vuotta, mutta sen käyttäminen pelastustoiminnassa vaihtelee eri pelastuslaitoksissa. Aiempaa tutkimusta tai opinnäytetyötä ei tilannepaikanjohtajuudesta ole tehty, ja siksi tämä on ajankohtainen opinnäytetyö. Tilannepaikanjohtajuus tuodaan esille Pelastusopiston julkaisuissa ja opetuksessa, mutta varsinaista tilannepaikan johtajan roolia ja toimintaa ei ole kunnolla otettu pelastuslaitoksissa käyttöön. Monelle pitkään pelastuslaitoksella töitä tehneelle tilannepaikanjohtajuus on tuttu terminä. Siinä ollaan kuin monen ryhmän ryhmänjohtajana samaan aikaan. Ongelma on siinä, että asia ei ole näin. Kompetenssia ryhmän johtajana toimimiseen henkilöllä varmasti on. Tilannepaikan johtajan tärkein asia on kuitenkin tuottaa pelastustoiminnan johtajalle johtamiseen tarvittavia tietoja onnettomuuspaikalta, ja tämä tärkeä seikka saattaa unohtua monelta.

Tilannepaikanjohtajuutta ja sen käyttämistä voidaan varmasti tehostaa ja kehittää tulevaisuudessa koko pelastustoimen alueella. Ongelmana on yhtenäisen koulutuksen puute. Jokainen pelastuslaitos kouluttaa oman tyyliinsä ja tarpeensa mukaan, jos koulutusta yleensäkin on edes toteutettu. Yhtenäisen koulutuksen tarve on olemassa, koska se luo edes teoreettisen mahdollisuuden yhtenäisten toimintamallien luomiseen. Tälle opinnäytetyölle on tarvetta, koska tällä saadaan pohjatietoa tämänhetkisestä pelastuslaitosten koulutuksen tilanteesta. Tällöin yhtenäistä koulutusta on mahdollista kohdentaa oikein.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten pelastuslaitoksilla käytetään tilannepaikanjohtajuutta tällä hetkellä. Tavoitteena on myös selvittää tilannepaikanjohtajuuden koulutuksen tila pelastuslaitoksissa ja se, miten koulutusta toteutetaan. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys on pelastustoiminnan johtaminen käsitteenä, ja opinnäytetyö rajataan tilannepaikan johtajaan.

Tietoa tähän opinnäytetyöhön kerätään standardoidulla survey-kyselyllä, joka lähetetään pelastuslaitoksiin ja sopimuspalokunnille kumppanuusverkoston kautta. Tutkimusmenetelmänä käytetään pääosin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Kysely laaditaan teoriasta esiin nousseiden ajatusten pohjalta. Kyselyn tuloksilla halutaan selvittää tarkemmin, miten tilannepaikanjohtajuutta käytetään tällä hetkellä ja miten tilannepaikanjohtajuutta koulutetaan sekä arvioidaan pelastuslaitoksissa. Raportin toisessa vaiheessa avataan tutkimusprosessia, sen käytännön toteutusta ja tuloksia. Pohdinnassa tuodaan esille tutkimuksessa esiin tulleita asioita ja mahdollisia ristiriitoja sekä opinnäytetyön tekijän omia johtopäätelmiä.

## 2 PELASTUSTOIMINTAA OHJAAVAT SÄÄDÖKSET

Pelastustoimen olemassaolo perustellaan Pelastuslain (379/2011) ensimmäisessä pykälässä:

”Tämän lain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmiselle, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi”.

Pelastustoimi määritellään niin, että se koostuu tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisystä sekä pelastustoiminnasta (Pelastuslaki 379/2011, 2.1 §). Pelastustoiminnalla tarkoitetaan kiireellisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia (Pelastuslaki 379/2011, 2.2 §). Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomaisen (Pelastuslaki 379/2011, 34 §) ja pelastusviranomaiset määritellään pelastuslain 26 pykälässä seuraavasti:

” Valtion pelastusviranomaisia ovat sisäministeriön pelastusylijohtaja ja hänen määräämänsä sisäministeriön ja aluehallintoviraston virkamiehet. Alueen pelastustoimen pelastusviranomaisia ovat pelastuslaitoksen ylin viranhaltija ja hänen määräämänsä pelastuslaitoksen viranhaltijat sekä alueen pelastustoimen asianomainen monijäseninen toimielin.”

Pelastustoiminnan johtaja pyrkii siis toiminnallaan toteuttamaan pelastuslain ensimmäisen ja toisen pykälän asettamia vaatimuksia. Pelastuslaki antaa pelastustoiminnan johtajalle toimivaltuudet pykälässä 36. Tämän pykälän nojalla pelastustoiminnan johtaja voi tilanteen niin vaatiessa

- 1) määrätä ihmisiä suojautumaan sekä panna toimeen suojavaistö
- 2) ryhtyä sellaisiin välttämättömiin toimenpiteisiin, joista voi aiheutua vahinkoa kiinteälle tai irtaimelle omaisuudelle
- 3) määrätä antamaan käytettäväksi rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa, välineitä ja tarvikkeita, elintarvikkeita, poltto- ja voiteluaineita ja sammutusaineita
- 4) ryhtyä muihinkin pelastustoiminnassa tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Mikäli pelastustoimintaan osallistuu usean toimialan viranomaisia, tilanteen yleisjohtaja toimii pelastustoiminnan johtaja (Pelastuslaki 379/2011, 35 §).

Pelastustoiminnan johtaja voi määrätä tilannepaikan johtajan, jotta pelastuslain ensimmäisen pykälän määrittelemät vahingot voitaisiin minimoida. Tämä asia tuodaan esille sisäministeriön julkaisussa Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa sivulla yhdeksän seuraavasti:

” Pelastusviranomaiselle on siksi toimitettava tieto kaikista tehtävistä ja pelastusviranomaisen on oltava yhteydessä tilannepaikalle hälytettyyn lähimpään yksikköön ja määrättävä pelastustoiminnan johtajan alaisuuteen yksikön jäsenistä tilannepaikan johtaja, jos sitä ei ole ennalta määrätty. Tilannepaikan johtaja johtaa toimintaa onnettomuuskohteessa pelastustoiminnan johtajana toimivan pelastusviranomaisen antamien ohjeiden mukaisesti.”

Lähtökohtaisesti tilannepaikalle ensimmäisenä saapuneen muodostelman johtaja toimii tilannepaikan johtajana, ellei pelastustoiminnan johtaja toisin määrää (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje, 10).



### 3 ETÄJOHTAMINEN

Pelastustoiminnan tehokas johtaminen kaikissa tilanteissa lähtee siitä, että pelastustoiminnan johtajalla on riittävät resurssit ja valtuudet johtaa eri muodostelmia. Etäjohtaminen mahdollistaa resurssien tehokkaan käytön olosuhteiden niin vaatiessa.

”Taktisella johtamistasolla pelastustoiminnan etäjohtaminen muodostuu vartenotettavaksi vaihtoehdoksi etenkin silloin, kun pelastustoiminnan johtaja joutuu siirtymään ajallisesti pitkiä matkoja saavuttaakseen onnettomuuspaikan. Mikäli pelastustoiminnan johtajan arvioitu saapumisaika onnettomuuspaikalle on itse pelastustoimintaan arvioitua aikaa suurempi, tulisi pelastustoiminnan johtajan pohtia siirtymisen tarkoituksenmukaisuutta.” (Hyvönen 2017, 40.)

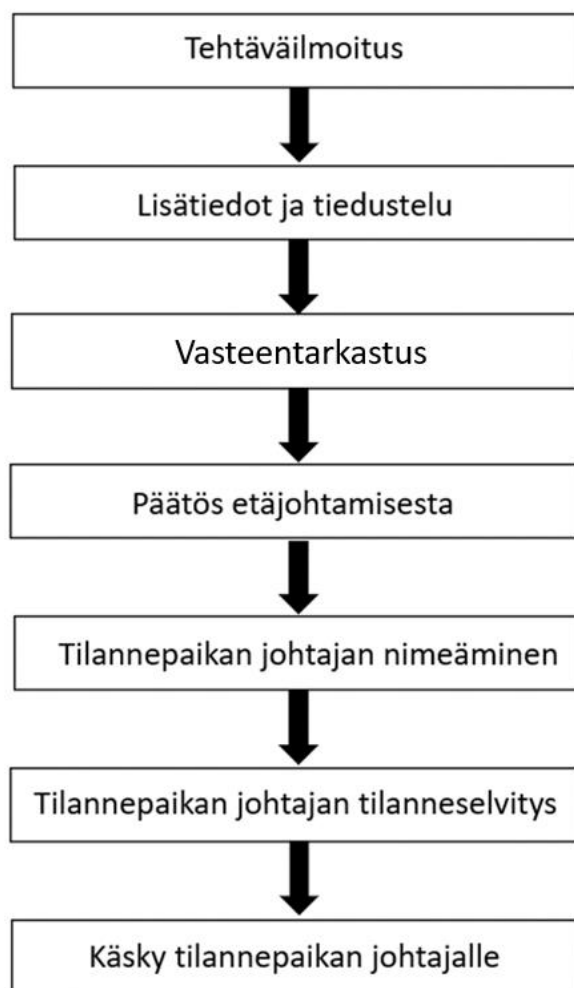
Joskus pelastustoiminnan johtaja on itse ensimmäisenä onnettomuuskohteessa, ja silloin johdetaan perinteisellä tavalla onnettomuuspaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä. Toinen perinteinen tapa on ollut, että pelastustoiminnan johtaja itse johtaa matkalla kohteeseen ajoneuvosta käsin ja onnettomuuspaikalle päästyään alkaa johtamaan onnettomuustilannetta. Tässä tilanteessa voidaan määrätä tilannepaikan johtaja. (Visser 2018.)

Pelastustoiminnan johtajan ei tarvitse mennä onnettomuuspaikalle, ellei tilanne edellytä, ja tämä mahdollistaa etäjohtamisen. Tämä on kolmas käytetty malli. Tällöin pelastustoiminnan johtajan perustaa johtopaikan. Johtopaikkana voi toimia esimerkiksi tilannekeskus tai vaikkapa pelastustoiminnan johtajan auto. Etäjohtamisella pelastustoiminnan johtaja saa ”työrauhan” ja erilaisten tietolähteiden ja apukäsien käyttö on tällöin helpompaa. Avaintekijänä etäjohtamisessa on pelastustoiminnan johtajan ja tilannepaikan välinen tiedonsiirto joko viesti- tai videoyhteyden kautta. Neljännessä mallissa pelastustoiminnan johtaja ei lähde onnettomuuspaikalle, vaan nimeää pelastusmuodostelman johtajan ja huolehtii tilanteen kokonaistilanteesta, tiedottamisesta, valmiussiiirroista ja viranomaisyhteistyöstä. Tämä tulee kysymykseen lähinnä komppaniatason tilanteissa ja on uudentyyppinen tapa ajatella pelastustoiminnan johtamista. (Visser 2018.)

Etäjohtamisen haasteena voi pitää sitä, että pelastustoiminnan johtaja toimii onnettomuuskohteesta tulevan tiedon perusteella ja ei ole itse toteamassa sitä. On mahdollista, että pelastustoiminnan johtajan saama tilannekuva ei ole todellinen tai tilannekuva on epäselvä. Tällöin korostuu tilannepaikan johtajan osaaminen ja hänen kykynsä hallita kokonaisuuksia. Monissa pelastuslaitoksissa on otettu miehittämätön ilma-alus eli UAS (unarmed aerial system) käyttöön ja tämä tuo paremman mahdollisuuden hahmottaa onnettomuuden laajuutta ja vakavuutta. Tilannekuvan muodostuminen parantuu ja pelastustoiminta on mahdollista kohdistaa tehokkaammin kriittisiin paikkoihin. Kuvaa on

mahdollista lähettää esimerkiksi johtokeskukseen ja etäjohtaminen tehostuu entisestään. (Visser 2018.)

Etäjohtamisprosessin (kuva 1) kautta voidaan määrittää etäjohtamisen peruselementit tilannepaikan johtajan käytössä onnettomuustilanteessa. Kun pelastustoiminnanjohtaja saa tehtävailmoituksen, hänen tulee kysyä mahdolliset lisätiedot hätäkeskuksesta ja paikantaa onnettomuuspaikka. Lisätietoja tulee myös kysyä onnettomuuskohteesta olevilta yksiköiltä. Näiden tietojen perusteella myös resurssien tarkistaminen on tarpeen. Näiden tietojen perusteella hän pystyy tekemään ratkaisun, lähteekö kohteeseen vai johtaako hän tehtävän etänä. Koska etäjohtaminen vaatii aina tilannepaikanjohtajan, pelastustoiminnanjohtaja määrää oman alueen johtamisohjeen mukaisesti tai tarkoituksen mukaisesta ryhmästä tilannepaikanjohtajan. Tilannepaikanjohtaja määrätään ennalta sovitussa yhteisessä puheryhmässä. Tällöin kaikki yksiköt, joita tämä tieto koskee, saavat tiedon ja samalla määritetään tilannepaikan johtajan kutsutunnus. (Palomestari Eemu Hyvönen, haastattelu 18.10.2021.)



Kuva 1 Etäjohtamisprosessi (mukaillen Hyvönen 2018, 44.)

Tilannepaikan johtajan tulee ilmoittaa oma kutsutunnus yksiköille, joita se koskee. Kutsutunnus tulee muodostaa sisäministeriön viestiohjeen mukaan:

Tilannepaikanjohtajan tunnus muodostetaan yksikkötunnuksesta tai käyttämällä erillistä kutsutunnusta "Tilanne" ja muodostelman kokoon perustuvaa numeroa:

- Tilanne P2 (komppanian johtamistaso)
- Tilanne P3 tai P4 (joukkueen johtamistaso)
- Tilanne P5 (ryhmän johtamistaso).

Mikäli viestiliikenteen osalta tarvitaan tarkempaa tunnusta, esimerkiksi alueella on päällekkäistehtäviä, voidaan "tilanne" –sana korvata tapahtumapaikasta tai alueesta käytettävällä nimellä tai muulla tarkoituksenmukaisella termillä, esimerkiksi: Tilanne P2 tai "Lamminneva P2". Toimialan ulkopuolelle viestintää voidaan tarvittaessa selkeyttää viestintää käyttämällä toimialan tunnusta, esimerkiksi "Pelastus Lamminneva P2". Muodostettaessa tilanteen aikainen johtopaikka tai -paikkoja käytetään vastaavalla tavalla paikannimeä tai termiä johtopaikan yksilöimiseksi "Lamminneva johtopaikka". Mikäli johtopaikkoja on useita, liitetään kutsun loppuun johtamistaso: "Lamminneva johtopaikka P2". (Ohje pelastustoimen yksikkö- ja kutsutunnuksista 2021, 14–15.)

## 4 TILANNEPAIKANJOHTAJUUDEN PERIAATE

Kuten edellä mainittiin, etäjohtaminen mahdollistaa tilannepaikanjohtajan käyttämisen onnettomuustilanteessa. Tilannepaikanjohtajan määrääminen ei kuitenkaan saa olla automaatio, vaan tilanteessa tulee saavuttaa jokin etu, että tilannepaikanjohtajan määräämiselle on perusteita. Tilannepaikan johtajalla tarkoitetaan henkilöä, joka johtaa ja saattaa onnettomuuskohteessa tarvittavat pelastustoimet alkuun ja antaa johtamisen kannalta tärkeää informaatiota pelastustoiminnan johtajalle.

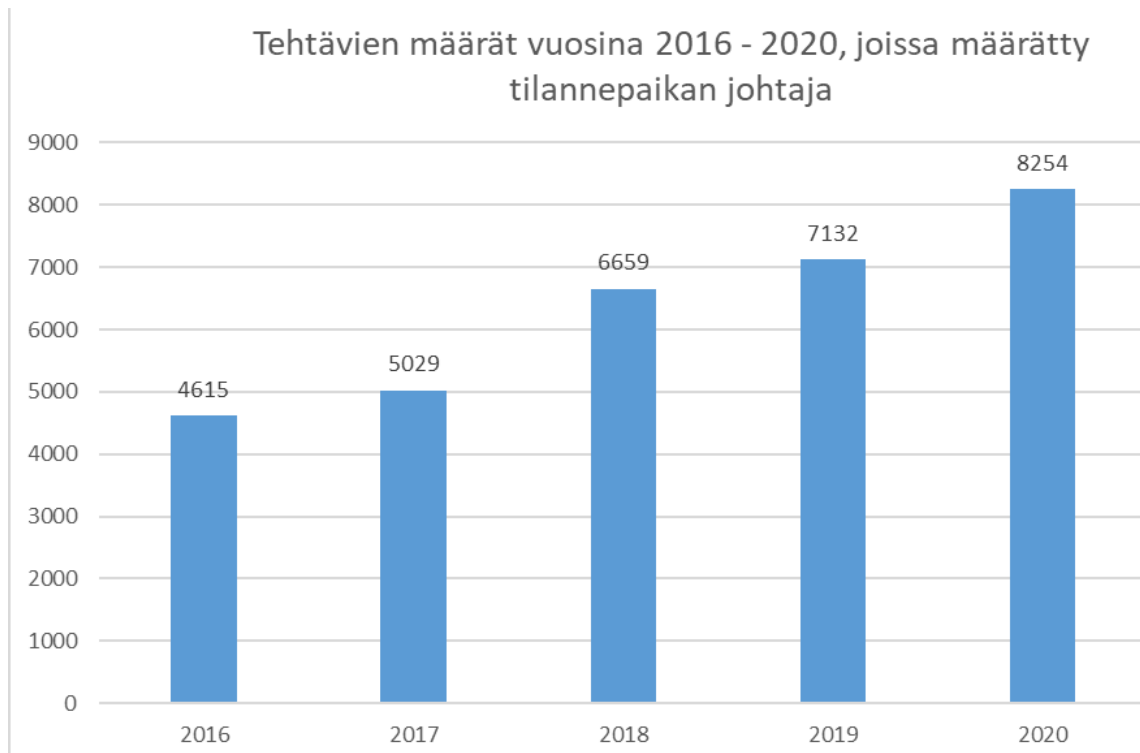
### 4.1 Tilannepaikan johtajuuden käyttö tällä hetkellä

Visio Suomen tulevaisuuden johtamisjärjestelmästä on seuraavan kaltainen:

” Suomen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä tulisi perustua yhteisiin toimintamalleihin ja voimakkaaseen verkottumiseen. Tällöin pelastuslaitokset pystyisivät tukemaan toisiaan tilannekuvassa, johtamisen tukemisessa ja johtamisessa. Lisäksi yhteiset toimintamallit mahdollistaisivat yhteistyön muiden viranomaisten kanssa, joihin ollaan ehkä harvemmin yhteydessä, vakioiduilla tavoilla. Tavoitteena on, että pelastustoimi toimisi joka puolella Suomea muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa samalla tavalla.” (Ehdotus pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteiden kehittämiseksi, 24.)

Tällä hetkellä eri pelastuslaitoksilla käytetään vaihtelevasti tilannepaikan johtajuutta hyväksi. Poikkeavat toimintamallit ja käytänteet olisi järkevää yhdistää yhdeksi toimivaksi malliksi, joka soveltuisi kaikille pelastuslaitoksille käytettäväksi. Ehkä tämä käytännön eroavaisuus voi johtua myös väärinkäsityksistä siitä, mitä tilannepaikan johtajuudella tarkoitetaan ja mitä se velvoittaa. Myös vastuuta koskevat kysymykset saattavat olla epäselviä. On hyvä pitää mielessä, että vaikka tilannepaikan johtaja on pelastustoiminnan johtajan määrämä, johtovastuu ei siirry. Pelastustoiminnan johtaja on aina johtovastuussa tilanteessa. Johtovastuusta on ilmennyt epäselvyyksiä ja siksi tätä asiaa on syytä korostaa.

Tilannepaikan johtajan käyttöä voidaan myös tarkastella PRONTOsta saatavilla tiedoilla vuosien 2016–2020 ajalta (kuva 2). Tilastollisesti tilannepaikanjohtajuuden käyttö on lisääntynyt vuosittain, mikä on hyvä suuntaus.



**Kuva 2 tehtävien lukumäärä vuosina 2016–2020, joissa on määrätty tilannepaikan johtaja (Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuusrekisteri PRONTO 22.10.2021.)**

Pelastuslaitokset ovat alkaneet käyttämään tilannepaikanjohtajuutta hyväkseen myös laaja-alaisemmin eri tehtävillä. PRONTOsta saatujen tietojen mukaan yleisimmät tehtävätyypit, jossa tilannepaikan johtaja määrättiin vuosina 2016–2020, olivat liikenneonnettomuudet, hätäkeskukseen liitetyn paloilmittimen tarkastustehtävät, vahingontorjuntatehtävät ja rakennuspalot (taulukko 1). Nämä neljä onnettomuustyyppiä kattoivat yhteensä 60 prosenttia kaikista tehtävistä. Tuloksista käy myös ilmi, että tilannepaikan johtajuutta on käytetty laajasti eri onnettomuustyypeissä.

**Taulukko 1 Määrätyt tilannepaikan johtajat onnettomuustyyppin mukaan vuosina 2016–2020, järjestetty suurimmasta pienimpään (Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuusrekisteri PRONTO 22.10.2021.)**

Onnettomuustyyppi	Määrätyt tilannepaikan johtaja
Liikenneonnettomuus	8114
Häkeen liitetyn paloilmoittimen tarkastustehtävä	4489
Vahingontorjuntatehtävä	3438
Rakennuspalo	2742
Maastopalo	2531
Muu tarkastustehtävä	2453
Rakennuspalovaara	1886
Liikennevälinepalo	1233
Muu tulipalo	1058
Öljyvahinko	955
Ihmisen pelastaminen	691
Avunantotehtävä	537
Eläimen pelastaminen	443
Muun paloilmoittimen tai palovaroittimen tarkastustehtävä	437
Ensivastetehtävä	278
Virka-aputehtävä	199
Vaarallisten aineiden onnettomuus	165
Sortuma/sortumavaara	23
Räjähdykset/räjähdyksivaara	17

Tilastoja täytyy kuitenkin aina tutkia kriittisesti ja pitää mielessä, että tämä on melko uusi asia pelastuslaitoksilla ja asioiden kirjaamisen taso vaihtelee yksilöittäin. Uskoisin kuitenkin, että PRONTOASTA saatuja tietoja voidaan pitää suuntaa antavina ja että koulutuksen lisääntymisen myötä Suomessa on käytetty tilannepaikanjohtajuutta yhä enemmän.

## 4.2 Tilannepaikan johtajan rooli

Pelastustoimen perusajatuksena on, että koulutettu henkilö pystyy johtamaan aina yhtä porrasta ylempää muodostelmaa, ja tämä ajatusmalli mahdollistaa tilannepaikan johtajan käyttämisen (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje, 10). Yleensä onnettomuuden sattuessa ensimmäiset 40 minuuttia ovat kriittisimmät tehtävän onnistumisen kannalta. Ilman selkeää johtamisrakennetta kohteessa saattaa toimia esimerkiksi 3 erillistä ja itseohjautuvaa ryhmää, joilla jokaisella on erilainen näkemys ja tilannekuva tapahtuneesta. Tällöin toiminta ei ole synkronoitua eikä tehokasta. Tämän takia on kaikkien onnettomuuden osaisten etujen mukaista, että toimintaa aletaan johtaa määrätietoisesti tilannepaikan johtajan kautta ja pelastustoiminnan johtajan näkemysten mukaisesti tilanne ja olosuhteet huomioiden. Mitä nopeampaa ja tehokkaampaa pelastustoiminta on, sitä pienemmiksi ihmis-, omaisuus- ja ympäristövahingot jäävät. Vaikka pelastustoiminnan johtajalla on vastuu, tilannepaikan johtajalle pitää kuitenkin antaa riittävästi tilaa tehdä ratkaisuja, koska hän on kohteessa ja näkee tilanteen sekä ympäristö- ja muut tekijät konkreettisesti. Tilannepaikan johtaja voi kuitenkin konsultoida pelastustoiminnan johtajaa päätöksissä ja hakea tarvittavaa tukea

päätöksilleen. Kuvien ja videoiden lähettäminen on hyvä tapa jakaa tilannekuvaa pelastustoiminnan johtajalle.

### 4.3 Tilannepaikan johtajan kelpoisuusvaatimukset

Kelpoisuusvaatimukseen otetaan kantaa sisäministeriön julkaisussa Ehdotus pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteiden kehittämiseksi sivulla 21 seuraavasti:

Tilannepaikan johtajan kelpoisuus taktisella johtamistasolla, kun johdetaan korkeintaan pelastusjoukkuetta, on seuraava:

- alipäällystö- tai päällystökoulutuksen saanut pelastusviranomainen
- nimetty jatkokoulutettu palomies
- nimetty jatkokoulutettu ryhmänjohtajakoulutuksen omaava sopimuspalokunnan ryhmänjohtaja siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa toiminnan johtaakseen.

Tilannepaikan johtajan kelpoisuus taktisella johtamistasolla, kun johdetaan pelastuskomppaniaa, on seuraava:

- päällystökoulutuksen omaava pelastusviranomainen
- alipäällystökoulutuksen omaava jatkokoulutettu pelastusviranomainen.

Taktisella johtamistasolla tarkoitetaan sitä, että johdetaan pelastusjoukkuetta tai -komppaniaa.

Taktisen johtamistason ominaispiirteitä ovat:

- yleensä selkeä tehtävä tai onnettomuus
- tehtävä kestää yleensä alle 6 tuntia, mutta voi kestää jopa yhden vuorokauden
- tehdään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa
- tehdään mahdollisesti ryhmien tai joukkueiden vastuualueiden jako
- voi edellyttää huoltoa toiminta-alueella
- pitää pystyä toimimaan osana suurempaa muodostelmaa.

(Ehdotus pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteiden kehittämiseksi. 2018, 20.)

## 5 TILANNEPAIKANJOHTAJAN TOIMINTA

Tilannepaikan johtaja mahdollistaa organisoidun ja tehokkaan pelastustoiminnan aloittamisen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Tilannepaikan johtajan tärkein toimi on tilannekuvan välittäminen pelastustoiminnan johtajalle ja tilannearvion jälkeen ensimmäisten toimenpiteiden aloittaminen. Tilannepaikan johtaja toimii siis käytännössä pelastustoiminnan johtajalle aisteina ja välittää tiedon eteenpäin havaintojensa perusteella. Tällöin pelastustoiminnan johtajan on helpompi arvioida kokonaisuutta ja päättää, mihin suuntaan toimintaa lähdetään viemään. Tällöin valvontajänne, eli johdettavien määrä suhteessa johtajaan, ei kasva liikaa ja kokonaisuus on helpommin hallittavissa.

Pelastustoiminnan johtajan päätöksenteon pohjana on tilanteen arviointi, joka perustuu omiin havaintoihin sekä alaisilta saatuihin tilanneilmoituksiin. Tilanteen arvioinnissa pyritään saamaan vastaus esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin:

- Mistä onnettomuudesta on kysymys?
  - Missä vahinkokohde sijaitsee?
  - Onko ihmisiä tai eläimiä vaarassa.
  - Uhkaako ihmisiä tai eläimiä mahdollisesti sellainen vaara, joka edellyttää pelastamista, vai riittääkö evakuointi tai vaarasta varoittaminen?
  - Minne onnettomuus voi levitä?
  - Onko onnettomuudessa erityisvaaroja (esimerkiksi vaarallisia aineita, räjähteitä, sortumia)?
  - Mitä reittejä voidaan edetä riskilähteen eliminoimiseksi tai vahingon rajaamiseksi?
  - Riittävätkö resurssit riskilähteen eliminointiin?
- (Pelastustoiminnan johtaminen 2005, 49.)

Näiden samojen kysymysten kautta tilannepaikan johtaja pystyy tekemään tilannearvion ja päättämään alkutoimenpiteistä.

### 5.1 Taktiset yleisperiaatteet

Taktiset yleisperiaatteet ovat periaatteessa muistilista pelastustoiminnan johtajalle. Näiden periaatteiden pohjalta tehdyt päätökset ohjaavat pelastustoimintaa oikeaan suuntaan. Seuraavaksi käyn läpi taktiset yleisperiaatteet.

Taktiset yleisperiaatteet ovat seuraavat (P3-käsikirja 2013,2):

- Pelasta.
- Torju suurin uhka.



- Luo painopiste.
- Käytä olosuhteita hyväksi.
- Huolehdi jatkuvuudesta.
- Tiedustele jatkuvasti.
- Ennakoi.
- Johda aktiivisesti.

**Pelastamisella** tarkoitetaan yleisesti ihmishenkiä tai omaisuutta. Pelastamisen tulee ohjata pelastustoiminnan toimintaa onnettomuuspaikalla. **Torju suurin uhka** tarkoittaa sitä, miten onnettomuus kehittyy tai mikä on suurin uhka onnettomuustilanteessa. **Painopisteen luomisella** tarkoitetaan, että kun suurin uhka on määritelty, käytetään resursseja ja voimaavaroja tämän uhan estämiseksi tai minimoimiseksi. Näiden kolmen yleisperiaatteen mukaan arvioidaan kokonaistilannetta ja tämä tilannearvio välitetään pelastustoiminnan johtajalle viimeistään johtamisprosessin läpikäymisen jälkeen. **Olosuhteiden hyväksi käyttämisellä** tarkoitetaan esimerkiksi maastopalossa vesistöjen ja maaston korkeuserojen hyödyntämistä pelastustoiminnan taktiikkaa suunnitellessa. **Huolehdi jatkuvuudesta** tarkoittaa sitä, että tilanteessa on otettu huomioon huolto ja sen riittävyys. Muonitus ja kaluston riittävyys ovat tärkeitä elementtejä tilannetta hoidettaessa. Resurssien riittävyys on myös yksi oleellinen asia. **Tiedustelulla** tarkoitetaan tilannekuva ylläpitämistä ja tarkentamista. **Ennakkoinnilla** tarkoitetaan sitä, että tehdään valistunut arvio siitä, mihin suuntaan tämä onnettomuus kehittyy ja miten siihen reagoidaan. **Aktiivinen johtaminen** tarkoittaa, että pitää uskaltaa johtaa ja antaa käskyjä. Liian passiivinen johtaminen aiheuttaa itseohjautumista ja tilanteen kokonais kuvan kannalta se on huono asia. (P3-käsikirja toimintaohjeet 2013, 2.)

## 5.2 Johtamisprosessi

Seuraavaksi käyn läpi johtamisprosessin tilannepaikanjohtajan kannalta katsottuna. Matkalla onnettomuuskohteeseen tilannekuva alkaa muodostua ensitietojen perusteella. Ensitiedot saadaan hätäkeskuksesta. Yleensä kohteeseen saapuvalla henkilöllä muodostuu melko nopeasti jonkinlainen **tilannearvio**, joka perustuu ensitietoihin, omiin havaintoihin ja mahdollisesti kohteessa olevan asianosaisen haastattelun pohjalta.

*Tilannearviota tehdessä* pyritään havainnoimaan tehtävän kannalta oleellisia asioita. Mitä tarkemman tilannearvion saa heti alussa tehtyä, sitä paremman tilannekuvan luominen on mahdollista ja onnettomuuden kannalta tärkeiden ratkaisuiden laatu paranee. Pelastusopiston opetusmateriaaleissa on kattava lista tilannearvioon kuuluvista ja huomioitavista asioista. Tilannearvioon kuuluu

- onnettomuustyyppi
- vahinkokohteen sijainti

- onko pelastettavia? (ihmiset ja eläimet)
  - onko pelastettavaa?
  - missä palaa?
  - minne uhkaa levitä?
  - mitä kohteessa on tapahtunut
  - onko erityisvaaraa
  - riittääkö resurssit, lisähälytys
  - uhat ja mahdollisuudet
  - sammutus- ja pelastusreitit
  - kaikki se, mitä kohteessa on jo tapahtunut
  - mitä siellä voi vielä tapahtua?
- (Honkanen ja Kosunen 2021).

Tilannepaikan johtajan merkitys tilanteen alkuvaiheessa on merkittävä **tilannearvion, tiedustelun ja valvonnan** kannalta. Näitä kolmea johtamisprosessin osa-aluetta tilannepaikan johtaja pystyy heti tilanteen alussa kontrolloimaan ja sitä kautta tuottamaan pelastustoiminnan johtajalle tarvittavaa informaatiota. Pelastustoiminnan johtaja pystyy saadun informaation pohjalta antamaan tilannepaikan johtajalle käskyn toiminnan perusajatuksista, ja tätä kautta johtamisprosessi toimii tehokkaasti kokonaisuutena pelastustoiminnan johtajan ja tilannepaikan johtajan yhteistyössä.

Tärkeää on myös arvioida, onko onnettomuus dynaaminen vai staattinen. Dynaamisella onnettomuudella tarkoitetaan sitä, että tilanne saattaa kehittyä huonompaan suuntaan ja ajatusmallia pitää siirtää myös hieman tulevaisuuteen ja jatkotoimenpiteisiin. Staattisella onnettomuudella tarkoitetaan sitä, että onnettomuus ei eskaloitu tai sen mahdollisuus on pieni.

Sekä tilannepaikan johtaja että pelastustoiminnan johtajat tekevät molemmat omalla tahollaan johtamisprosessin mukaisesti arviota tilanteesta (kuva 3), tilannepaikan johtaja itse kohteesta ja sen hetkisestä tilanteesta, ja pelastustoiminnan johtaja koko tilanteesta. Näin saavutetaan paras mahdollinen hyöty ja tehokkuus pelastustoiminnasta.

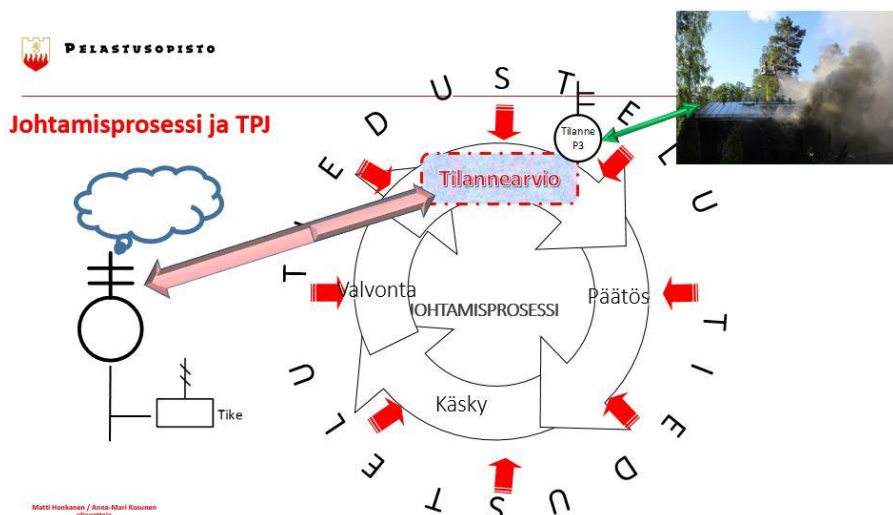
Tämän ajatusprosessin jälkeen pitää tehdä **päätös**, millä tavalla pelastustoiminta aloitetaan, eli päätetään toiminnan perusajatus (TPA). Päätöksen pohjalta tilannepaikan johtajan oman näkemyksen ja kokemuksen perusteella jakaa yksiköt tilannepaikalla ja antaa näille ensimmäiset tehtävät. Myös ajoneuvojen sijoittelu ja pullonkaulan välttäminen tilannepaikalla on erityisen tärkeää. Päätöstä voi aina konsultoida, mikäli tilanne sitä vaatii.

Ryhmittelyssä ja tehtäviä jakaessa tulee antaa **käskey**, joka on selkeä, toteutettavissa ja yksiselitteinen. Käsky tulee lukea takaisin, ettei jää epäselvyyksiä, ja näin varmistetaan viestin ymmärtäminen. Käskyt annetaan erikseen jokaiselle tarpeenmukaiselle yksikölle, ja tilannepaikan johtajan tulee pitää mielessä tilannekuva ja käytettävissä olevat yksiköt.

Käskyn jälkeen tulee **valvoa tilannetta**, ja valvonnalla tarkoitetaan myös koko tilanteen kehittymisen valvomista, esimerkiksi palokaasujen väriä tai vaikkapa runkorakenteiden muodonmuutoksia. **Tiedustelu** on mukana kaikissa johtamisprosessin vaiheissa ja on johtamisprosessin ”selkäranka”. Tiedustelulla saadaan aikaan tarkempaa tilannekuvaa. Tämän jälkeen tehdään uusi tilannearvio, ja johtamisprosessi pyörähtää uudestaan käyntiin. On tärkeää myös ymmärtää, että painopistettä ja annettuja käskyjä tulee muuttaa, mikäli mitään vastetta ei toimille saada. Kunkin syklin aikana toimitaan sen hetkisen tiedon varassa ja tiedustelulla tai valvonnalla saadaan uutta informaatiota, mikä saattaa muuttaa tilannearvion kautta toimintamalleja.

Kun onnettomuustilanteessa on saatu pelastustoiminta aloitettua, tilannepaikan johtajan tulee aloittaa tilanteen arviointi alusta. Dynaamisessa onnettomuudessa saattaa olosuhteet muuttua nopeasti ja siksi jatkuva ajantasainen tilannetietoisuus on tärkeää.

”Tilanteen arviointiin liittyy muutamia virheitä, joita tulee ehdottomasti varoa. *Ensimmäinen perustavaa laatua oleva virhe* on, että ajatellaan onnettomuuden kehityksen pysähtyvän ikään kuin odottamaan pelastajien toimenpiteitä. *Toiseksi tilannearvio* tehdään liian pintapuolisesti. Ei nähdä tai ei haluta nähdä kaikkia niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat tilanteen kehitykseen ja omiin suorituskyykyihin. Usein arvioidaan omat mahdollisuudet liian hyviksi. *Kolmas virhe* on, että ensimmäistä tilannearviota ei käytetä pohjana tehtäessä uusia tilannearvioita, vaan aloitetaan uusien tietojen pohjalta.” (Esikuntatyöskentely komppanian johtamisessa 2020, 17.)



Kuva 3 Johtamisprosessi (Honkanen ja Kosunen 2021.)

Kuvassa numero kolme on kuvattu johtamisprosessin kaikki viisi vaihetta ja tilannepaikan johtajan sekä pelastustoiminnan johtajan välistä yhteyttä. Kuvassa tilannepaikan johtaja näkee onnettomuuskohteessa tummaa savua asuinrakennuksen kattorakenteissa. Myös ympäröivät muut tilat ja rakennukset, irtaimisto, vallitseva sää, metsän läheisyys ja leviämiskaava on helppo havaita onnettomuuskohteessa, mutta näiden tietojen välittäminen pelastustoiminnan johtajalle saattaa olla hankalaa. Tilannepaikan johtajan pitää saada välitettyä realistinen ja todenmukainen tilannearvio pelastustoiminnan johtajalle ja samalla pyöräyttää ajatuksissa johtamisprosessi läpi ja peilata niitä taktisiin yleisperiaatteisiin.

Tilanteen selkeyttämiseksi tilannepaikan johtajan tulee määrittää sisääntulokohta tai ainakin antaa pelastustoiminnan johtajalle tietoa vallitsevista olosuhteista, joiden perusteella hän voi määrittää sen. Vaikka jokin kohta saattaa näyttää kartalta hyvältä sisääntulokohdalta, käytännössä se ei välttämättä ole näin. Sisääntulokohta määritellään (Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston 2016, 11) seuraavasti:

Sisääntulokohta on pelastustoiminnan johtajan määräämä tai ennalta sovittu maantieteellinen paikka, se voi olla myös aikaan sidottu: pelastustoiminnan muodostelmat ilmoittautuvat johdolle joko aikaan tai paikkaan sidotussa sisääntulokohdassa

- jonka kautta onnettomuuskohtetta lähestytään
- jonka saavutettuaan saapuvat pelastustoiminnan muodostelmat viimeistään ilmoittautuvat
- johon pelastustoiminnan muodostelmat pysähtyvät ja jatkavat vasta saatuaan käskyn
- josta voi olla järjestetty opastus (esim. lento-onnettomuudet)
- jossa pelastustoiminnan muodostelmia voidaan organisoida ja ohjeistaa dokumentein tms.
- sisääntulokohtia voi olla useampia riippuen valitusta onnettomuudentorjuntaan liittyvästä strategiasta / taktiikasta tai muodostelmien lähestymissuunnista.

Tilannepaikan johtajan hyötyä kohteessa kannattaa käyttää sisääntulokohtaa määrättäessä. Sisääntulokohdan hyötyjä ovat muun muassa (Pelastustoiminnan johtaminen 2005, 57–58):

- saada voimavarat oikeaan aloituspaikkaan pelastustoiminnan aloittamiseksi
- estää kaluston ja ajoneuvojen ruuhkaantuminen
- hallita resurssitilannetta koskevat tiedot
- helpottaa pelastustoiminnan johtajan tilanteen arviointia ja toimintasuunnitelman laadintaa
- selkiyttää viestiliikennettä
- varmistaa reservin hallinta.

Näiden lisäksi, kun ilmoittautumiset tehdään yksiköiden osalta ohjeen mukaisesti, tilannepaikan johtajalla on aikaa miettiä tehtäviä tai tarvittaessa konsultoida pelastustoiminnan johtajaa. Näin turha odottaminen sisääntulokohdassa on vältetty ja mahdollinen ”pullonkaula” tai tiestön turha tukkiminen on mahdollista estää.

Yksi tapa pelastustoiminnan aloittamiseen on ajatella asiaa kolmen eri tehtävän kautta. Edellä mainittujen johtamisprosessin ja painopisteiden kautta voidaan määrätä kolmelle ensimmäiselle ryhmälle päätehtävä, tukitehtävä ja toimintaa tukeva tehtävä. Päätehtäväksi muodostuu suurin uhka, ja toiminnan painopiste on määritetty, esimerkiksi kerrostalon rakennuspalossa mahdollisesti pelastus- ja sammutustehtävä. Toiselle ryhmälle tulisi silloin tukitehtävä, ja tässä kyseisessä esimerkissä se voisi olla esimerkiksi porraskäytävän palokaasujen hallinta ja vaikkapa porraskäytävän tiedustelu. Kolmannen ryhmän toimintaa tukeva tehtävä voisi olla lisävesi ja savusukelluksen vaihtomiehistö. Tällöin pelastustoiminta on lähtenyt heti oikeaan suuntaan ja toiminta on tehokasta. Nämä tehtävät luonnollisesti muuttuvat tehtäväkohtaisesti, ja mitään varsinaista kaiken kattavaa listaa ei voi tehdä, mutta tämä toimintamalli saattaa helpottaa tilannepaikan johtajaa tekemään järkevät ratkaisut heti tilanteen alussa. (Palomestari Eemu Hyvönen, haastattelu 18.10.2021.)

### 5.3 Tilannepaikalta välitettävä informaatio

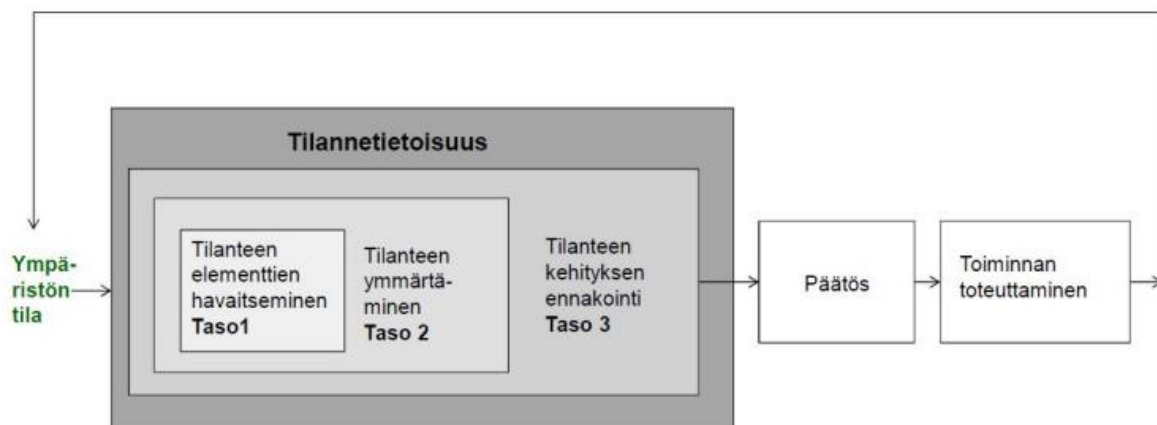
Tilannepaikan johtajan pitää osata suodattaa kaikki saatavilla oleva informaatio ja päättää, mikä on tärkeää ja oleellista sekä mikä on vähemmän tärkeää. Näistä tärkeistä tiedoista Hyvönen (2017, 17–18) on kirjoittanut hyvin tiivistäen seuraavasti:

” Tilannepaikan johtaja on oleellisessa asemassa, mitä tietoa tilannepaikalta tuotetaan pelastustoiminnan johtajalle. Pelastustoiminnan johtajalle tulee toimittaa kaikki päätöksentekoprosessin kannalta oleelliset tiedot, mutta suuri tiedon määrä voi aiheuttaa myös päätöksenteon kankeutta, sillä tieto tulee prosessoida ja analysoida. Tämän vuoksi mainitsin aikaisemmin, että operaattorin merkitys tiedon analysoinnissa on merkittävä. Ylemmän johtamisjärjestelmän perusteet tunteva tilannepaikan johtaja kykenee tuottamaan johtamistoiminnan kannalta olennaista tietoa, jolloin tiedon prosessointiin kuluu huomattavasti vähemmän aikaa. Oleellisimpia tietoja, joita tilannepaikan johtajan tulisi pelastustoiminnan johtajalle välittää, ovat muun muassa

- arvio onnettomuuden kehityksestä
- arvio toiminnan vaikuttavuudesta
- vastuualuejaot

- arvio resurssien riittävydestä
- arvio toiminta-ajatuksista
- poikkeamat (kuten kalustovauriot)
- työturvallisuusilmoitukset.”

Tilannetietoisuus voidaan määritellä niin, että se on riittävien tilannekuvien muodostama kokonaiskuva, ikään kuin palapeli, johon saadaan lisää paloja sitä mukaa, kun tilannekuva tarkentuu onnettomuuksien eri osa-alueista. Tämän tilannetietoisuuden pohjalta pelastustoiminnan johtaja suunnittelee pelastustoimintaa ja sen mihin suuntaan painopistettä tulisi luoda. Aluehallintoviraston julkaisussa, Tilannekuvan tuottaminen, hyödyntäminen ja jakaminen, määritellään tilannekuva ja tilannetietoisuus viitaten Endsleyn (1995) tuotokseen seuraavalla tavalla: tilannekuva on johtamisen apuväline, jota ilman hyviä päätöksiä on vaikea tehdä (kuva 4). Tilannetietoisuus on laajempi käsite, ja se voidaan jakaa kolmelle eri tasolle: havaitseminen, ymmärtäminen ja ennustaminen. (Rantanen 2018, 7–8).



Kuva 4 Tilannetietoisuuden tasot Endsleyn (1995) mukaan (Rantanen 2018, 7.)

Esikuntatyöskentely komppanian johtamisessa –julkaisussa on mielestäni hyvin määritelty pelastustoiminnan johtajan toiminnan yleisperiaatteet. Niitä ovat

- toiminnan nopea käynnistäminen
- käytettävissä olevien voimavarojen tarkoituksenmukainen jakaminen
- eri toimialojen, organisaatioiden ja yksiköiden yhteistoiminnan järjestely
- Johtamisjärjestelmän selkeä ja yksinkertainen toimeenpano
- tilanteen ja operaatioiden seuranta sekä päätöksenteko.

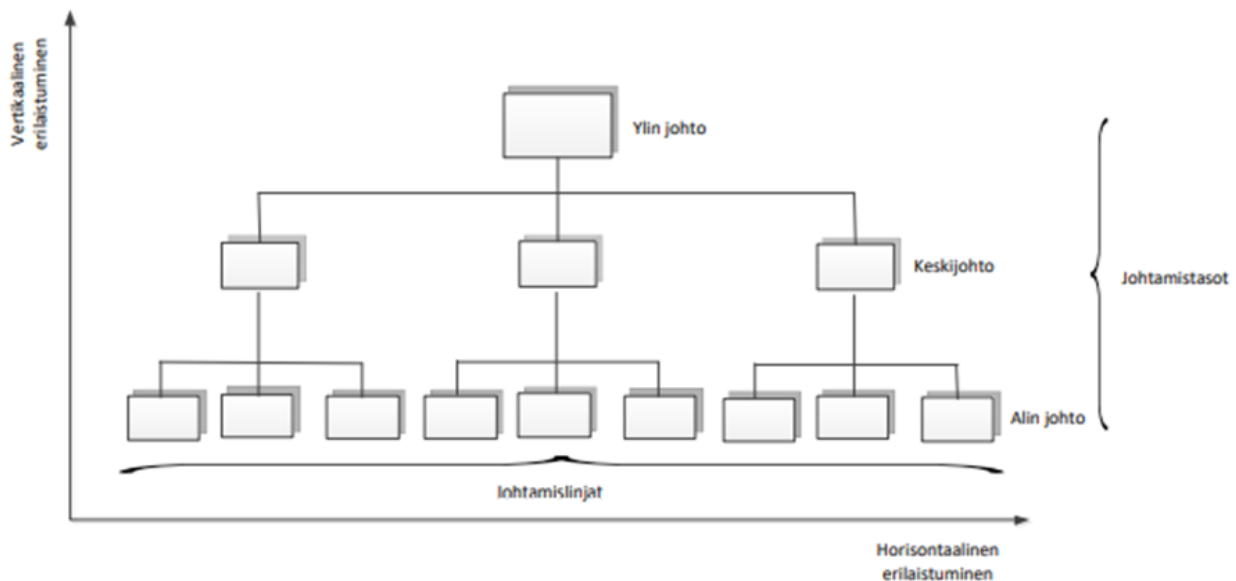
(Esikuntatyöskentely komppanian johtamisessa 2020, 5.)

Tilannekuvan ja tilannetietoisuuden kautta näitä yleisperiaatteita pyritään toteuttamaan niin pelastustoiminnan johtajan kuin tilannepaikan johtajan välityksellä.

#### 5.4 Organisaatiomallit ja tilannepaikanjohtajuus

Eri organisaatiomallien perimäinen tarkoitus on luoda onnettomuustilanteessa resurssien tehokas käyttö ja toiminta niin, että lopputulos olisi mahdollisimman hyvä. Seuraavaksi käyn läpi linjaorganisaation, linja esikuntaorganisaation sekä matriisiorganisaation mallit ja tilannepaikanjohtajan hyödyt ja haasteet näissä organisaatiomalleissa. Eri organisaatiomalleja on lukuisia, mutta nämä kolme mallia ovat pelastustoimissa eniten käytetyt.

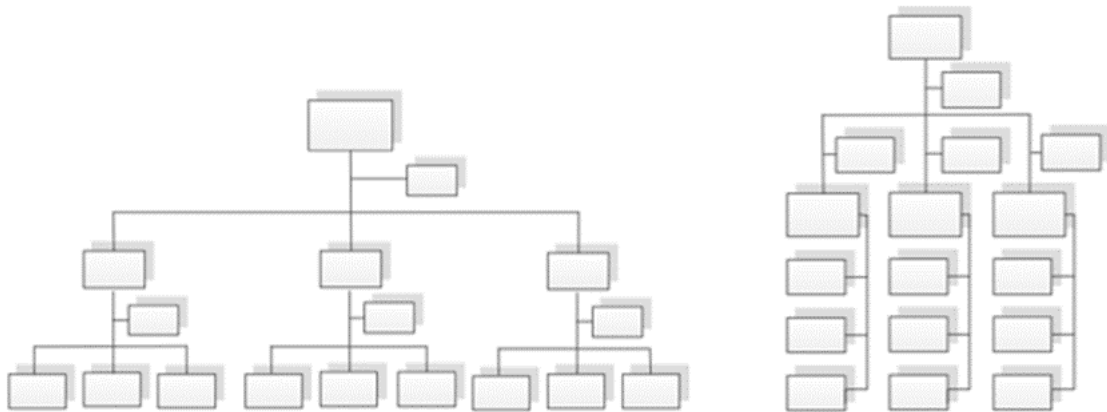
Linjaorganisaatiolla tarkoitetaan perinteistä organisaatiomallia, jossa jokaisella organisaation jäsenellä on yksi suoranainen esimies. Johtosuhteet määräytyvät johtamistasojen mukaan ja linjat voivat muodostaa oman vastuualueen (kuva 5). Linjaorganisaation rakenne on jäykkä ja tätä käytetään yhdenviranomaisen organisaatiomallina. (Esikuntatyöskentely komppanianjohtamisessa 2020, 11.)



Kuva 5 Linjaorganisaatio (Honkanen 2020, 10.)

Linjaesikuntaorganisaatio on rakenteeltaan samanlainen kuin linjaorganisaatio, mutta suurempi kokonaisuus ja esikunta tuo oman tukensa johtajalle. Tätä käytetään yleensä silloin, kun tilanne on niin suuri, ettei johto pysty käsittelemään kaikkea informaatiota yksin (kuva 6). Esikunta voi koostua esimerkiksi asiantuntijoista, jotka tuovat omaa osaamista johtajien ja linjajohtajien käyttöön. (Esikuntatyöskentely komppanianjohtamisessa 2020, 11–12.)

Tilannepaikanjohtajuus tuo linja- ja linjaesikuntaorganisaatioon niiden tehokkaan johtamisen heti tilanteen alussa. Johtosuhteet ovat selkeät ja yksinkertaiset. Linjaesikuntaorganisaatiossa asiantuntijan tuoma tuki kulkee hierarkkisesti ylhäältä alaspäin, ja sitä tuotetaan suoraan sille linjalle, joka sitä tarvitsee. Huonona puolena saattaa olla se, että informaation saaminen tehtävää hoitavalle yksikölle saattaa olla joskus tilanteen takia hidasta.



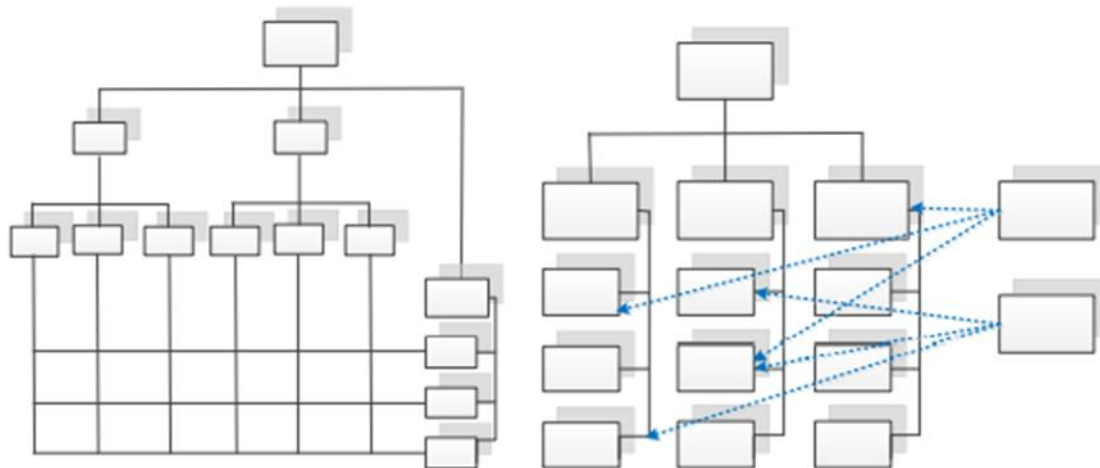
**Kuva 6 Linjaesikuntaorganisaatio (Honkanen 2020, 12.)**

Matriisiorganisaation rakenne on samanlainen kuin linja- ja linjaesikuntaorganisaatiossa, mutta se sisältää sivulta tulevan ristikkäinohjauksen. Matriisiorganisaatiota käytetään, jos tehtävään sisältyy monia erityyppisiä tehtäväkokonaisuuksia. Tätä käytetään myös, kun esimerkiksi asiantuntijapalvelua tai tukitoimintoa halutaan tuottaa monille eri linjoille samanaikaisesti. Tämä mahdollistaa eri tukipalveluiden tuottamisen eri linjoille (kuva 7). (Esikuntatyöskentely komppanianjohtamisessa 2020, 13.)

Mikäli tilanteen alkuvaiheessa on selkeää, että tilanne vaatii matriisiorganisaatiota, tilannepaikanjohtajan etu tulee siitä, että tilannepaikanjohtaja voi keskittyä tärkeimpään vastuualueeseen ja pelastustoiminnan johtaja voi alkaa itse suunnittelemaan muita kokonaisuuksia tai delegoida ne eteenpäin. Joka tapauksessa osakokonaisuuksien jakaminen pienempiin osiin keventää yhden henkilön työkuormaa ainakin tilanteen alussa. Tällöin kokonaisuudet ovat helpommin hallittavissa. Asiantuntijan tuki on myös suoraan suorittavan portaan käytössä, mikä on ehdottomasti etu.

Matriisiorganisaation heikkoutena saattaa olla sen erikoisen rakenteen takia viestinnän monimutkaisuus. Mikäli tuotettavia tukipalveluja on monta, niiden oikea-aikainen käyttö tietyllä linjalla saattaa vaarantua, mikäli tilannepaikanjohtajalla ei ole asiat itsellään selvillä.





Kuva 7 Matriisiorganisaatio (Honkanen 2020, 13.)

Tilannepaikan johtajan hyöty tulee esille selkeästi linja- ja linjaesikunta organisaatiossa. Johtaminen on suoraviivaista, ja tilannepaikan johtaja on suoraan yhteydessä pelastustoiminnan johtajaan. Tässä ei ole välikäsiä ja johtosuhteet ovat selkeät. Matriisiorganisaatiossa ongelmana saattaa olla johtosuhteiden väärinymmärtäminen varsinkin tukevien yksiköiden taholla. Tärkeää informaatiota saatetaan antaa tilannepaikan johtajalle, ei pelastustoiminnan johtajalle, jolle se kuuluisi antaa. Tällöin esiin nousee tilannepaikan johtajan ymmärrys tilanteesta ja hänen pitää välittää tieto pelastustoiminnan johtajalle. Tällainen informaation välitys saattaa olla haitallista tärkeän pelastustehtävän hoitamisen kannalta, mikäli tilannepaikan johtajalla on paljon tehtävää onnettomuuskohteessa. Tämän takia tukevan tahon informaatio tulee välittää suoraan pelastustoiminnan johtajalle, joka tekee kuitenkin päätökset ja vastaa niistä. Pelastustoiminnan johtaja jakaa sitten tarpeelliseksi näkemänsä informaation tilannepaikan johtajalle. Näin saadaan vältettyä turha tilannepaikan johtajan kuormittaminen.

#### 5.4.1 Tilannepaikan johtaja joukkueetason tehtävässä

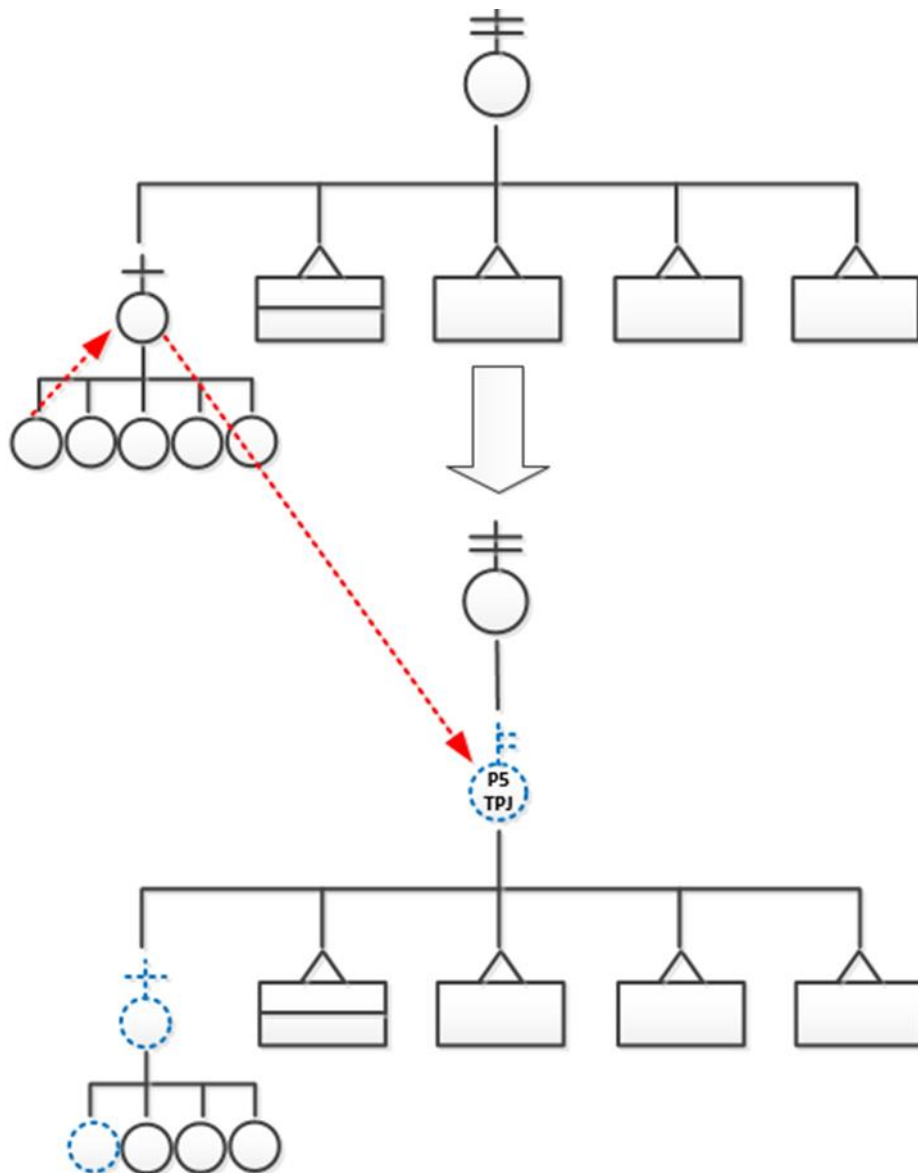
Ensimmäisenä kohteeseen saapuvan ryhmän ryhmänjohtaja toimii, pelastustoiminnan johtajan niin määrätessä, tilannepaikan johtajana. Tällöin ryhmänjohtaja irtaantuu oman ryhmän johtamisesta ja alkaa johtaa kokonaistilannetta onnettomuuskohteessa pelastustoiminnan johtajan ohjeiden mukaisesti. Uusi ryhmänjohtaja tulee oman ryhmän sisältä joko ennalta sovitun järjestelyn mukaisesti tai määrätystä henkilöstä, jolla on parhaimmat soveltuvuudet ryhmänjohtajaksi (kuva 8).

Tilannepaikan johtajan tulee muuttaa ajatustaan teknisestä johtamistasosta taktiseen ajatteluun. Teknisellä johtamisella tarkoitetaan pelastusryhmän johtamista, jossa tehtävät ovat lyhyt kestoisia

ja hoidettavissa yhdellä tai kahdella pelastusryhmällä. Taktisella johtamistasolla tarkoitetaan pitkäkestoisempia tehtäviä, ja ryhmille annetaan mahdollisesti vastuualueita ja kykyä toimia osana suurempaa kokonaisuutta. (Ehdotus pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteiden kehittämiseksi, 18–20). Käytännössä tilannepaikan johtajan pitää ajatella isoja kokonaisuuksia ja muodostaa niistä sellaisia vastuualueita, joista yksi ryhmä 1 + 3 voi aluksi selvittää tai ainakin aloittaa ensitoimenpiteet annettuun tehtävään. Ajattelumallina voi pitää taktista peruseriaatetta. Vastuualue voi toimia ryhmän tehtävänä ja tarvittaessa ryhmää voidaan vahventaa.

Tilannepaikan johtaja ei voi toimia suojaparissa, ja siksi savusukellusta edellyttävässä tilanteessa kohteessa on oltava vähintään 1 + 4-vahvuus, ennen kuin tilannepaikan johtajaa voidaan määrätä onnettomuuskohteeseen. Pelastustoiminnan johtaja voi myös määrätä tilannepaikan johtajuuden toisena kohteeseen saapuvasta ryhmästä, jolloin savusukelluksen aloittaminen ei viivästy. Tällöin resursseja käytetään tehokkaasti, koska tilannepaikan johtajasta ei ole mitään hyötyä, jos kohteessa ei ole vielä resursseja, joille tehtäviä jaetaan. Esimies voi hyvin tiedustella ja antaa tilannekuvan pelastustoiminnan johtajalle esimerkiksi KUTSU-puheryhmässä, jolloin myös saapuva tilannepaikan johtaja saa tarkennettuja tilannetietoja kohteesta. Sammutusautossa ryhmän vahvuus on suuressa osassa valtakuntaa 1 + 3. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tilannepaikan johtaja voidaan muodostaa, kun kohteessa on kaksi ryhmää tai yksi ryhmä + tukiyksikkö. Toisena yksikönä riittää esimerkiksi säiliöauto, mikäli henkilöllä kyseisessä yksikössä on tarvittava savusukelluskelpoisuus.

Joukkueen johtajan saavuttua kohteeseen tilannepaikan johtaja antaa tilanneselvityksen. Sitten hän palaa omaan alkuperäiseen tehtäväänsä. Vastuun vaihdosta tulee ilmoittaa kaikille, joita se kohteessa koskee. Tällöin tilannepaikan johtaja palaa omaan ryhmäänsä esimieheksi ja ryhmän roolit palaavat alkuperäisen tilanteen mukaiseksi.



Kuva 8 Tilannepaikan johtajan muodostuminen joukkueetasolla (Honkanen 2021.)

#### 5.4.2 Tilannepaikan johtaja komppaniatason tehtävässä

Komppania tason tehtävässä ensimmäinen joukkueenjohtaja voidaan määrätä tilannepaikan johtajaksi, joka käytännössä aloittaa ensimmäisen joukkueen ensitoimenpiteet yksiköiden saavuttua kohteeseen. Tällöin määrätty tilannepaikan johtaja aloittaa joukkojen sijoittelun ja välittää tilannekuva komppanian johtajalle. Ryhmänjohtaja nostetaan joukkueenjohtajaksi, mikäli tilanne sitä vaatii tai valvontajänne kasvaa liian suureksi ennen seuraavan joukkueenjohtajan kohteeseen saapumista. Tässä tilanteessa ryhmän sisällä nousee uusi ryhmänjohtaja, kuten aiemmin on osoitettu

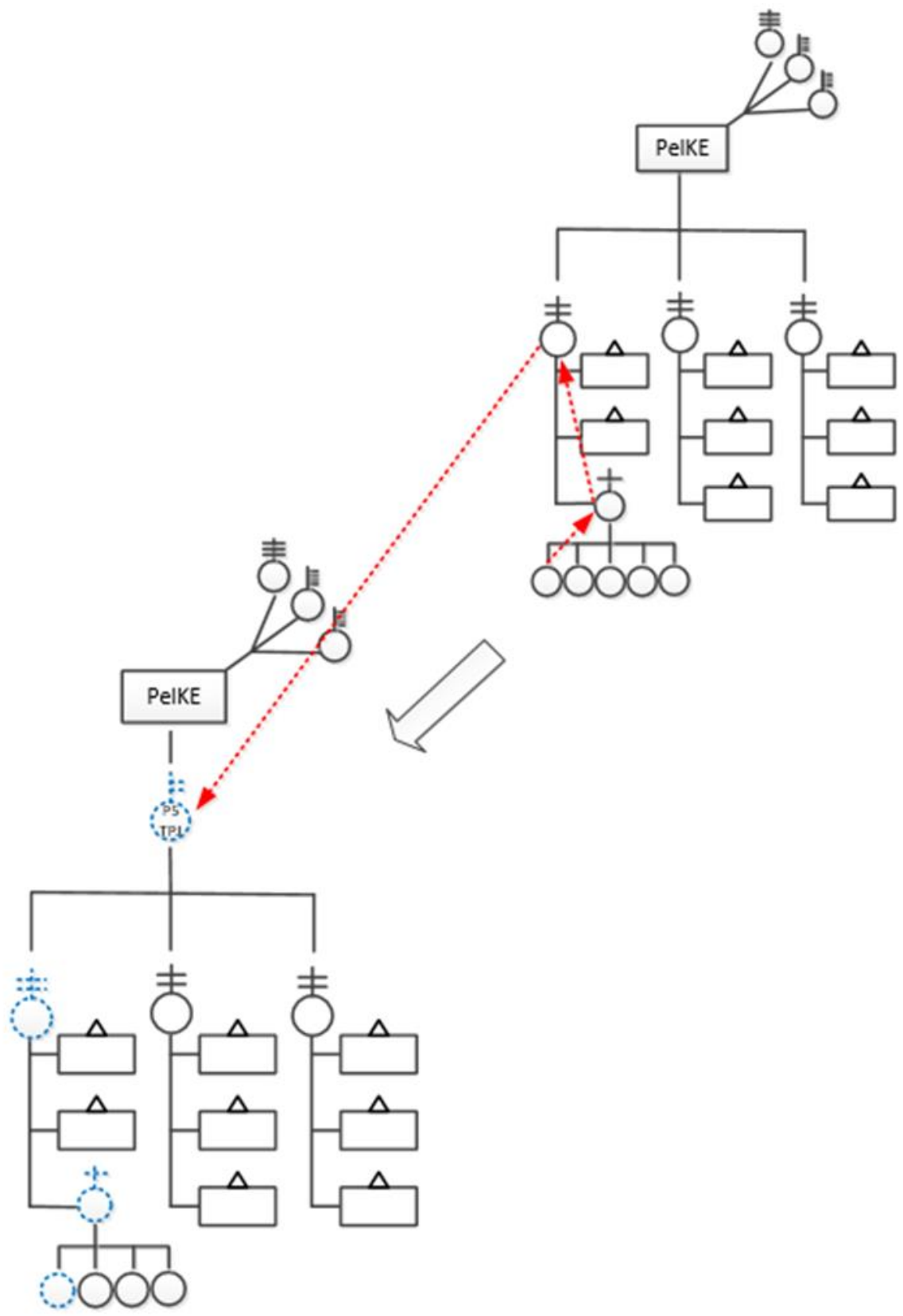
(kuva 9). Tarvittaessa seuraava kohteeseen saapuva joukkueenjohtaja voi toimia operaatiopäällikönä ja jakaa resursseja jo matkalla, mikäli hänellä on kuljettaja käytettävissä. Tämä tukee hyvin tilannepaikan johtajaa ja poistaa häneltä häiriötekijöitä tilanteen johtamisesta. Tämä on kuitenkin kompaniapäällikön päättämä asia.

Tämä on järkevää varsinkin silloin, jos pelastustoimen alueella on pitkät välimatkat ja välttämättä päällystöpäivystäjiä ei ole aluksi riittävästi käytettävissä kohteessa. Mielestäni tämä on järkevä tapa edetä, koska tällöin ensimmäinen joukkue on tilanteen alussa luultavasti täynnä ja sen toiminta-ajatusta on kohteessa jo selkeä operaatiopäällikölle. Resurssien jakamisen jälkeen hän voi tarvittaessa ottaa toisen joukkueen haltuunsa. Tällöin joukkueenjohtaja pystyy laajentamaan ajatusta toisen joukkueen käyttämisestä ja käytettävää operaatiomallia.

Kompanian johtajan saavuttua kohteeseen tilannepaikan johtaja antaa tilanneselvityksen ja tämän jälkeen palaa ensimmäisen joukkueen johtajaksi. Joukkuetta johtanut esimies palaa oman ryhmänsä johtoon. Tässä tilanteessa voi myös toimia siten, että kompanian johtaja alkaa keskittymään yleisjohtajan velvollisuuksiin ja hoitamaan yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Tilannepaikan johtaja toimii pelastusmuodostelman johtajana.

Tilannekeskus- ja johtokeskuspalveluiden Suorituskykyvaatimukset-julkaisussa (Tilannekeskus- ja johtokeskuspalveluiden Suorituskykyvaatimukset 2019, 9) määritellään pelastusmuodostelman johtaja seuraavasti: ”Tilanteissa, jossa on mukana yhteistyöviranomaisia tai -tahoja, pelastustoiminnan johtaja toimii yleisjohtajana. Yleisjohtaja keskittyy tilannekuvan ylläpitämiseen ja toiminnan yhteensovittamiseen. Hänen tulee tarvittaessa nimetä henkilö pelastusmuodostelman johtajaksi, joka hoitaa pelastustoiminnan muodostelmien johtamisen yleisjohtajan alaisuudessa. Tällöin yleisjohtajan johtamien henkilöiden määrä pysyy kohtuullisena.” Tilannepaikan johtaja on jo tässä tilanteessa johtanut muodostelmaa, joten käytännössä muutosta johtamisessa ei tapahdu.

Tilannepaikan johtajan tulee antaa kompanian esikuntaan tilannetietoa JOHTO-puheryhmässä säännöllisin väliajoin ja esittää omaa toiminta-ajatusta, koska tällöin operaatiopäällikön on helpompi antaa syötettä tilannepaikan johtajalle sekä kompanian johtajalle saapuvista resursseista ja niiden mahdollisista käyttötavoista. Kun kompanian päällikkö saapuu kohteeseen, tilannepaikan johtaja antaa tilanneselvityksen ja voi tarvittaessa johtaa ensimmäistä joukkuetta, tai tilannepaikan johtajana toimineelle henkilölle voidaan määrätä muita tehtäviä, mikäli ensimmäisen joukkueen toiminta on toimivaa. Vastuun vaihdosta tulee ilmoittaa kaikille, joita se kohteessa koskee.



Kuva 9 Tilannepaikan johtajan muodostuminen kompaniataasolla (Honkanen 2021.)

## 6 TUTKIMUSKYSELYN LÄHTÖKOHDAT

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää pelastuslaitosten tilannepaikanjohtajan käyttö tällä hetkellä. Tämän selvittämiseksi tehtiin tutkimuskysely, joka välitettiin kumppanuusverkoston kautta pelastuslaitoksiin ja sopimuspalokunnille.

Tutkimuksen tavoite oli selvittää seuraavaa päätutkimuskysymystä:

1. Käytetäänkö tilannepaikanjohtajuutta pelastuslaitoksilla?

Tämän lisäksi kyselyllä selvitetään seuraavia alakysymyksiä:

2. Järjestetäänkö pelastuslaitoksilla koulutusta tilannepaikanjohtajuudesta?
3. Miten tilannepaikanjohtajuus käsitetään tällä hetkellä?

Kanasen mukaan (2011, 49) varsinainen tutkimusongelma voidaan jakaa osaongelmiin, jotka tarkentavat niin sanottua pääongelmaa. Ongelma tai ongelmat voidaan muuttaa kysymyksiksi. Tutkimusongelma puretaan kysymyksiksi, joihin haetaan vastaukset empiriasta eli tutkittavasta ilmiöstä.

Päätutkimuskysymyksen avulla pyritään selvittämään, millä laajuudella tilannepaikanjohtajuutta käytetään pelastuslaitoksilla. Alakysymykset auttavat selvittämään mahdollisia epäkohtia, jotka vaikuttavat tilannepaikanjohtajuuden käyttöön. Nämä kolme tutkimuskysymystä ovat sidoksissa toisiinsa. Tutkimuskyselyn avulla pyritään myös löytämään syy-yhteys, mikäli tilannepaikanjohtajuutta ei pelastuslaitoksella käytetä.

### 6.1 Tutkimusmenetelmän valinta ja rajaus

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui pääosin määrällinen tutkimusmenetelmä eli kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä, koska sen avulla pysytään tietoa tarkastelemaan tuloksia numeerisesti. Määrällinen tutkimusmenetelmä vastaa seuraaviin kysymyksiin: kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. (Vilka 2007, 14.) Kvantitatiivinen tutkimuskysely mahdollistaa myös laajan tutkimusaineiston keräämisen ja samalla voidaan kysyä monta eri asiaa monelta eri ihmiseltä (Hirsjärvi ym. 2004, 184). Tutkimus oli niin sanottu standardoitu survey-tutkimus, jossa kerätään aineistoa standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä kyselylomakkeella (Hirsjärvi ym. 2004, 125). Tämä tutkimus on helposti toistettavissa, joten sitä voidaan pitää reliabelina. Kyselyyn vastaajat rajattiin henkilöihin, jotka voisivat onnettomuustilanteessa toimia tilannepaikan johtajana. Vastaajiksi kohdentui pelastuslaitosten ja sopimuspalokuntalaisten joukkueenjohtajat, ryhmänjohtajat ja ryhmän varajohtajat. Kyselyyn vastasi yhteensä 19:sta eri pelastuslaitoksesta 250 henkilöä, joten otannan perusteella tutkimuksesta voidaan muodostaa kattava yleiskatsaus valtakunnan tasolla.

## 6.2 Tutkimuskyselyn laatiminen

Kysely toteutettiin sähköisellä Webropol-kyselyllä ja se lähetettiin kaikkiin 22 pelastuslaitokseen elokuun lopulla. Tutkimuskysely sulkeutui 26.9.2021. Kyselyn mukana lähetettiin saatekirje (Liite 1), jonka tarkoituksena oli motivoida henkilöitä vastaamaan ja selventää kyselyn rakennetta. Kyselyssä (Liite 2) oli 16 yhteistä kysymystä ja lopuksi kolme avointa kysymystä pelastustoiminnan johtajille. Yhteiset kysymykset olivat suljettuja kysymyksiä, koska niihin vastaaminen on nopeaa ja tulosten käsittely on helppoa. (Heikkilä 2008, 51). Kolmella pelastustoiminnan johtajille suunnatuilla avoimilla kysymyksillä haluttiin saada selville, miten pelastustoiminnan johtajat kokevat tilannepaikanjohtajuuden.

Tutkimuskysely jaettiin kolmeen eri aihepiiriin: *tilannepaikanjohtajuuden käsitys, tilannepaikanjohtajuuskoulutus sekä tilannepaikanjohtajan käyttö*. Kysymyksissä käytiin läpi yksi aihepiiri kerrallaan ja sitten siirryttiin seuraavaan. Tätä kutsutaan suppilotekniikaksi. (Kananen 2011, 39.) Avoimien kysymysten avulla voidaan saada vastauksia, joita tutkija ei osannut itse ajatella, esimerkiksi uusia ideoita tai näkökulmia kysyttävään asiaan. Avointen kysymysten analysointi on kuitenkin työlästä ja analysointi vie huomattavasti enemmän aikaa kuin suljettujen kysymysten. Avoimiin kysymyksiin on myös helppo jättää vastaamatta. (Aaltola ym. 2010, 126.) Avointen kysymysten lisääminen tutkimuskyselyyn oli kuitenkin perusteltua, koska niiden avulla saatiin tietoa pelastustoiminnan johtajien näkemyksistä tilannepaikan johtajan käytöstä todellisissa onnettomuustilanteissa.

## 6.3 Aineiston analysointi

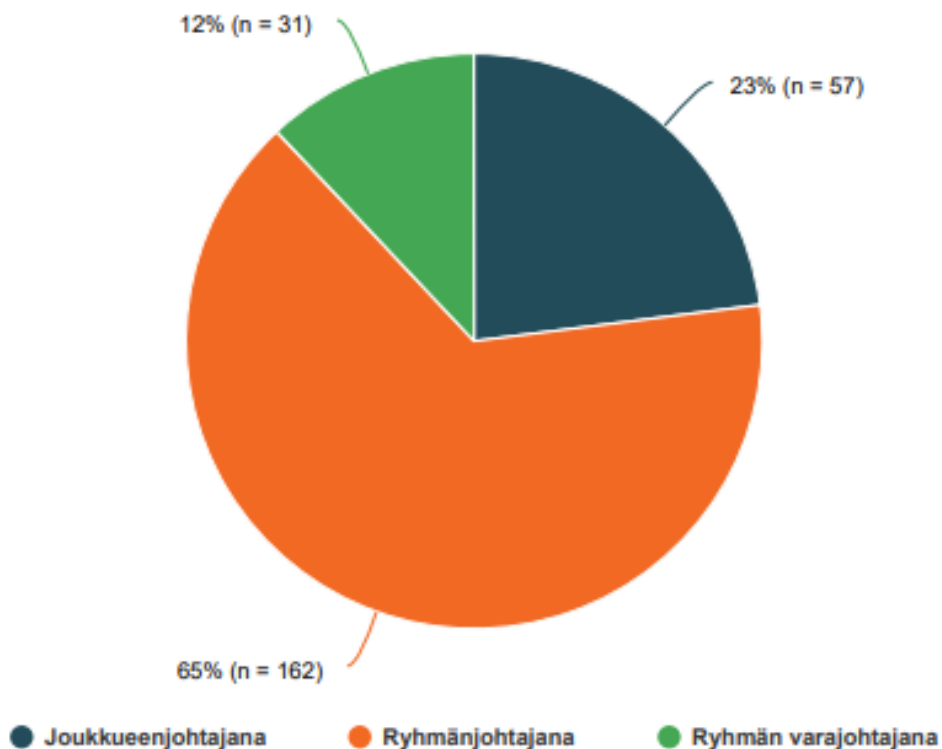
Vastaukset kerättiin Webropolin omalla ohjelmalla ja muutettiin graafisiksi malleiksi selventämään vastauksia. Webropolin omalla ohjelmalla tapahtuva analysointi sujui melko vaivattomasti. Avointen kysymysten vastaukset luettiin ja luokiteltiin eli teemoittelulla etsittiin yhteisiä tekijöitä kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän mukaisesti. Teemoittelussa on kyse luokittelusta ja kvantifioinnista, mutta yleisemmällä tasolla. Teemoittelussa voidaan pelkistää käyttämällä sitaattia eli aineistosta nousutta esimerkkiä tai sanontaa. (Kananen 2008,91.)

## 7 TUTKIMUSTULOKSET

Kaiken kaikkiaan kyselyyn vastasi 250 henkilöä, jotka edustivat 19 eri pelastuslaitosta. Ensimmäiset kaksi kysymystä olivat vastaajan taustatietoihin liittyviä, ja niissä kysyttiin pelastuslaitosta ja missä roolissa vastaaja käsitteli kysymyksiä. Saatekirjeessä (Liite 1) ohjeistettiin vastaamaan siinä roolissa, jossa normaalisti toimii. Vastaajista (N=250) 23 % oli joukkueenjohtajia, 65 % ryhmänjohtajia ja 12 % ryhmän varajohtajia. Käyn seuraavaksi tutkimuskysymykset ja niihin annetut vastaukset läpi yksitellen.

### 7.1 Taustatiedot

Ensimmäinen kysymys koski vastaajan roolia. Vastaajista (N=250) 23 % vastasi joukkueenjohtajan roolissa ja ryhmänjohtajana vastasi 65 %. Loput 12 % vastasi ryhmän varajohtajan roolissa (kuva 10).



Kuva 10 Vastausprosentit vastaajan roolia kysyttäessä.



Toisessa kysymyksessä kysyttiin vastaajan pelastuslaitosta. Kaikista 22 pelastuslaitoksesta vastauksia tuli 19: toista pelastuslaitoksesta (taulukko 2).

**Taulukko 2 Vastaajien jakautuminen pelastuslaitoksittain.**

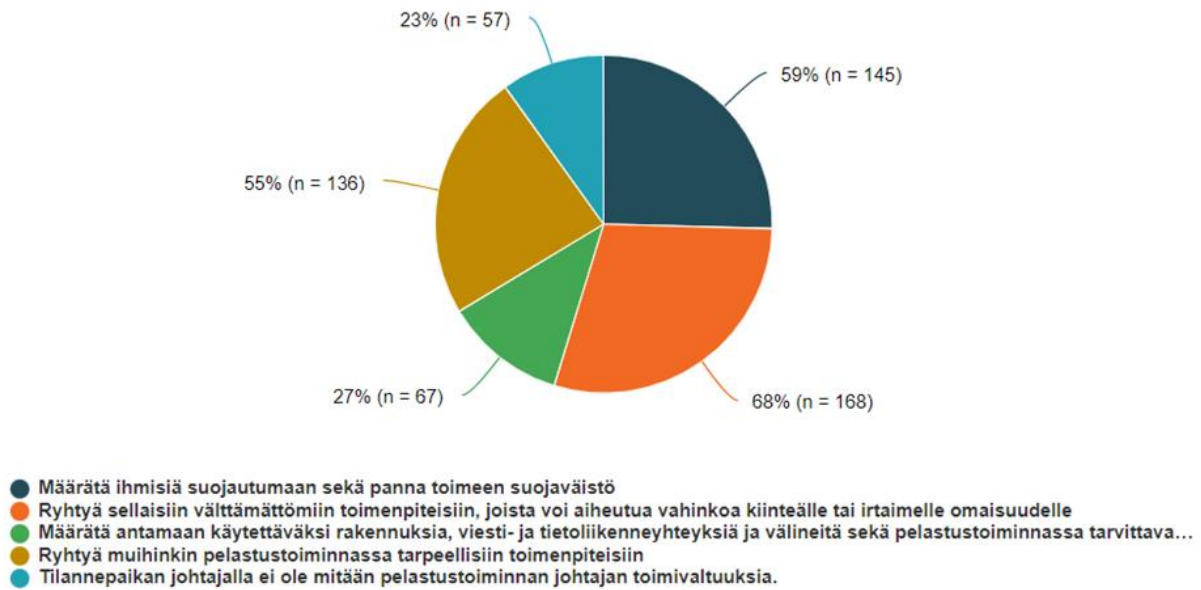
Vastaajien määrä 250		
Etelä-Karjala	7	2,80 %
Etelä-Pohjanmaa	5	2,00 %
Etelä-Savo	11	4,40 %
Helsinki	18	7,20 %
Itä-Uusimaa	7	2,80 %
Jokilaaksot	8	3,20 %
Kainuu	0	0,00 %
Kanta-Häme	9	3,60 %
Keski-Pohjanmaa	10	4,00 %
Keski-Suomi	1	0,40 %
Keski-Uusimaa	4	1,60 %
Kymenlaakso	9	3,60 %
Lappi	13	5,20 %
Länsi-Uusimaa	4	1,60 %
Oulu-Koillismaa	14	5,60 %
Pirkanmaa	11	4,40 %
Pohjanmaa	6	2,40 %
Pohjois-Karjala	8	3,20 %
Pohjois-Savo	0	0,00 %
Päijät-Häme	15	6,00 %
Satakunta	12	4,80 %
Varsinais-Suomi	78	31,20 %
Yhteensä	250	100 %

## 7.2 Tilannepaikan johtajuuden käsitys

Kysymykset 3–5 koskivat tilannepaikanjohtajan valtuuksia, toimintaa ja vastuuta. Kysymyksiä avulla haluttiin selvittää, miten kysytyt asiat käsitetään.

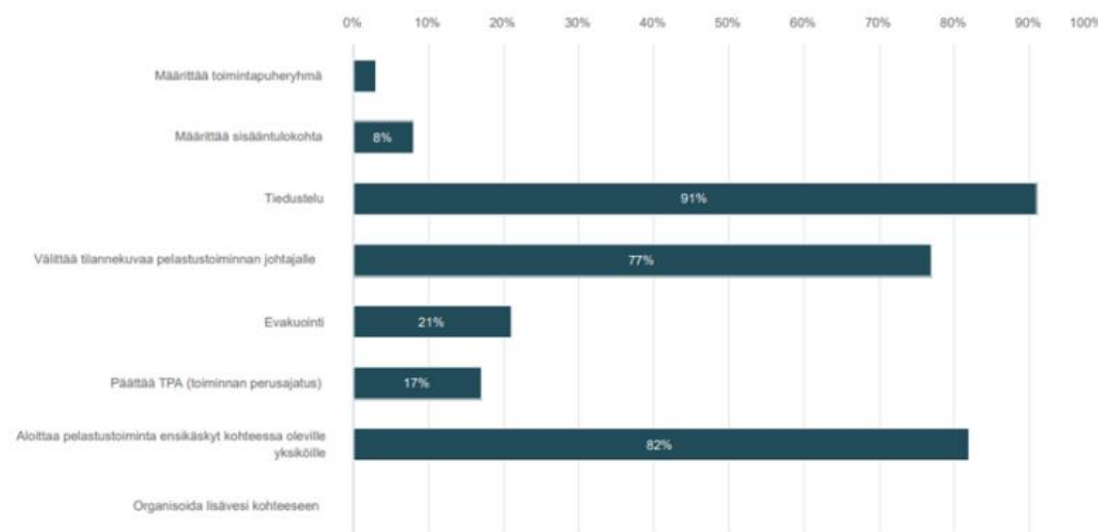
Kolmas kysymys koski pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksia. Kysymyksessä oli annettu viisi suljettua monivalintaväittämää, jotka koskivat tilannepaikan johtajan toimivaltuuksiin. Vastausvaihtoehdoista eniten vastauksia sai ”Ryhtyä sellaisiin välttämättömiin toimenpiteisiin, joista voi aiheutua vahinkoa kiinteälle tai irtaimelle omaisuudelle”. Toiseksi eniten vastauksia sai ”Määrätä ihmisiä suojautumaan sekä panna toimeen suojaväistö”. Kolmanneksi eniten vastauksia sai ”Ryhtyä muihinkin pelastustoiminnassa tarpeellisiin toimenpiteisiin”. Neljänneksi eniten vastauksia sai ”Määrätä antamaan käytettäväksi rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä pelastustoi-

minnassa tarvittavaa kalustoa, välineitä ja tarvikkeita, elintarvikkeita, poltto- ja voiteluaineita ja sammutusaineita”. Vähiten vastauksia sai ”Tilannepaikan johtajalla ei ole mitään pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksia” (kuva11).



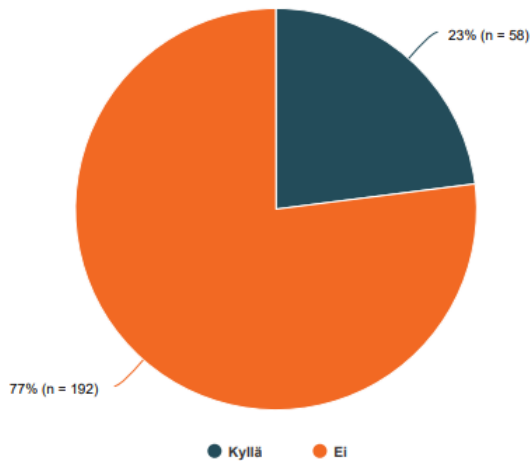
Kuva 11 Vastausprosentit tilannepaikan johtajan toimivaltuuksia koskevaan kysymykseen.

Neljännellä kysymyksellä haluttiin saada selville, miten vastaajat priorisoivat tilannepaikan johtajan ensitoimenpiteet. Vastaajia pyydettiin valitsemaan kolme tärkeintä asiaa, jotka tilannepaikan johtajan tulee ensisijaisesti tehdä. Vastaajista (N=250) 91 % oli sitä mieltä, että tiedustelu on tärkein tehtävä. Toiseksi eniten vastauksia sai ensikäskyjen antaminen kohteessa oleville yksiköille, se sai 82 % vastauksista. Kolmanneksi eniten vastauksia sai tilannekuvan välittäminen pelastustoiminnan johtajalle, jonka valitsi 77 % (kuva 12).



Kuva 12 Vastausprosentit kysymykseen, jossa kysyttiin kolme tärkeintä tilannepaikan johtajan ensitoimenpiteitä.

Viides kysymys koski vastuuta ja vastaajan käsitystä siitä, siirtyykö johtovastuu tilannepaikan johtajalle. Vastaajista (N=250) 23 % oli sitä mieltä, että siirtyy, ja 77 % oli sitä mieltä, ettei siirry (kuva 13).

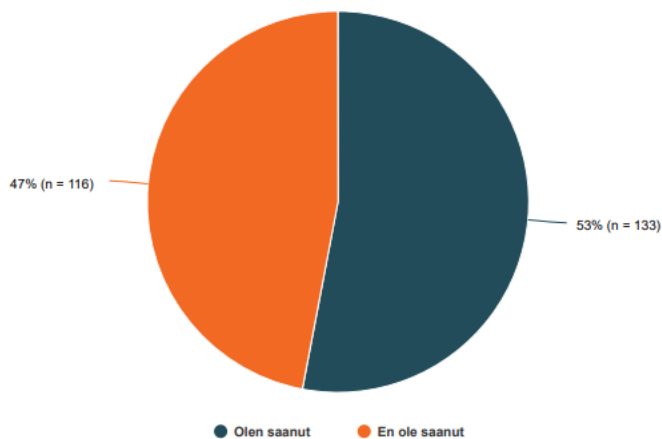


Kuva 13 Vastausprosentit johtovastuun siirtymisestä tilannepaikan johtajalle.

### 7.3 Tilannepaikanjohtajuuden koulutus

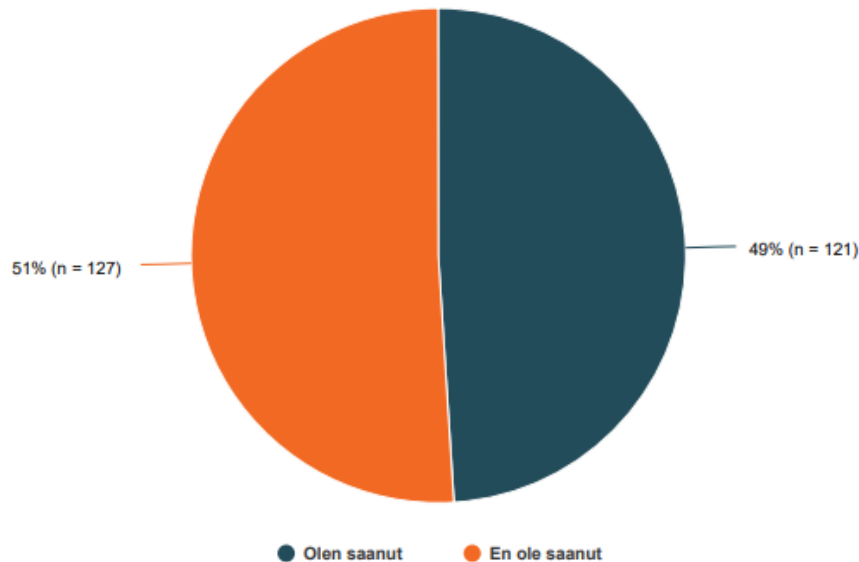
Kysymykset 6–11 koskivat tilannepaikanjohtajan koulutusta. Kysymyksiä avulla haluttiin selvittää koulutuksen määriä menneenä viitenä vuotena ja tällä hetkellä. Yhdellä kysymyksellä haluttiin saavuttaa oma-arvio kyvykkyydestään toimia tilannepaikan johtajana.

Kuudes kysymys koski teoriakoulutusta tilannepaikan johtajuudesta. Vastaajista (N=249) 53 % vastasi, että oli saanut tilannepaikan johtajan teoriakoulutusta viimeisen viiden vuoden aikana. Loput vastaajista eli 47 % ei ollut saanut lainkaan teoriakoulutusta viimeisen viiden vuoden aikana (kuva 14).



Kuva 14 Vastausprosentit teoriakoulutusta koskevaan kysymykseen.

Seitsemäs kysymys käsitteli puolestaan käytännön koulutusta ja sitä, onko vastaaja käytännönkoulutusta viimeisen viiden vuoden aikana. Vastaajista (N=248) 49 % vastasi, että oli saanut tilannepaikan johtajan käytännönkoulutusta viimeisen viiden vuoden aikana. 51 % vastaajista ei ollut saanut lainkaan käytännönkoulutusta viimeisen viiden vuoden aikana (kuva 15).



Kuva 15 Vastausprosentit käytännönkoulutusta koskevaan kysymykseen.

Kahdeksannella kysymyksellä haluttiin vastaajien arvioivan omaa kyvykkyyttään toimia tilannepaikan johtajana. Vastaajista (N=249) 3,2 % oli täysin eri mieltä ja 15,3 % jokseenkin eri mieltä siitä, että pysyisi toimimaan tilannepaikan johtajana. Jokseenkin samaa mieltä oli 44,2 % ja täysin samaa mieltä oli 37,3 % (kuva 16).



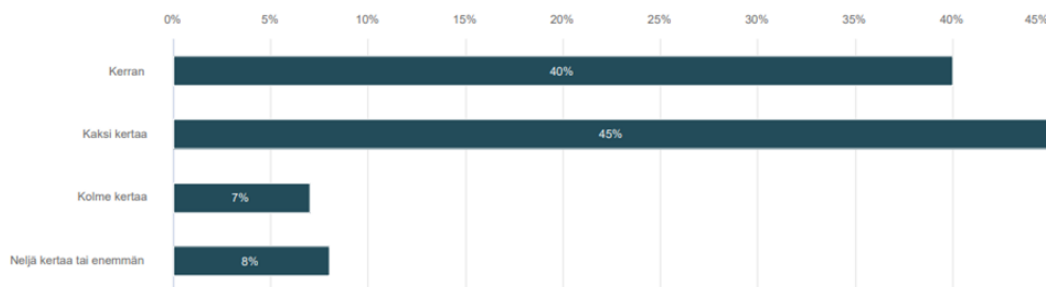
	1 Täysin eri mieltä	2 Osittain eri mieltä	3 Osittain samaa mieltä	4 Täysin samaa mieltä		Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
Täysin eri mieltä	8	38	110	93	Täysin samaa mieltä	249	3,2	3,0
	3,2%	15,3%	44,2%	37,3%				
Yhteensä	8	38	110	93		249	3,2	3,0

Kuva 16 Vastaukset kysymykseen: Omaan tällä hetkellä riittävät tiedot ja taidot toimiakseni tilannepaikan johtajana.

Yhdeksännessä kysymyksessä kysyttiin omaa mielipidettä siitä, kuinka usein tilannepaikan johtaja koulutusta tulisi järjestää vuositasolla. Vastaajista (N=250) 40 % oli täysin sitä mieltä, että kerran vuodessa. Vastaajista 45 % oli sitä mieltä, että kaksi kertaa vuodessa. Vastaajista 7 % oli sitä mieltä, että kolme kertaa vuodessa olisi sopiva määrä. Vastaajista 8 % oli sitä mieltä, että neljä kertaa vuodessa tai enemmän on riittävästi (kuva 17).

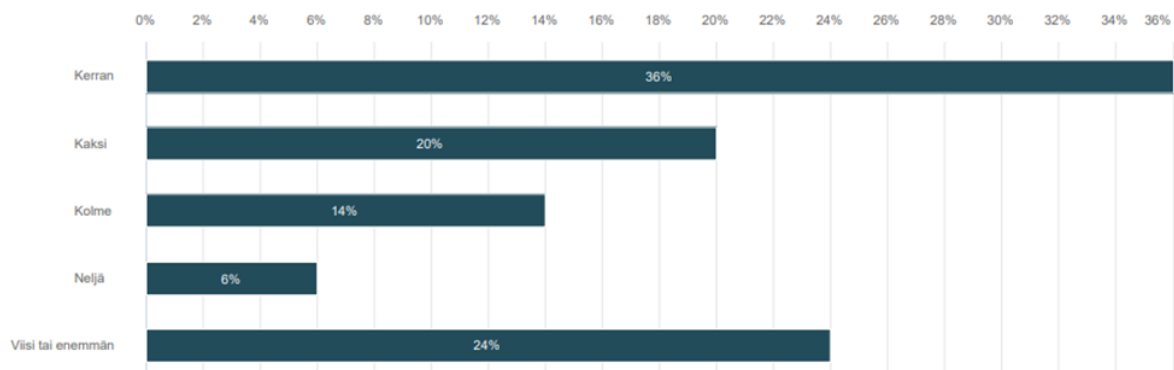
9. Kuinka usein mielestäsi tilannepaikan johtaja koulutusta tulisi järjestää vuosittain?

Vastaajien määrä: 250



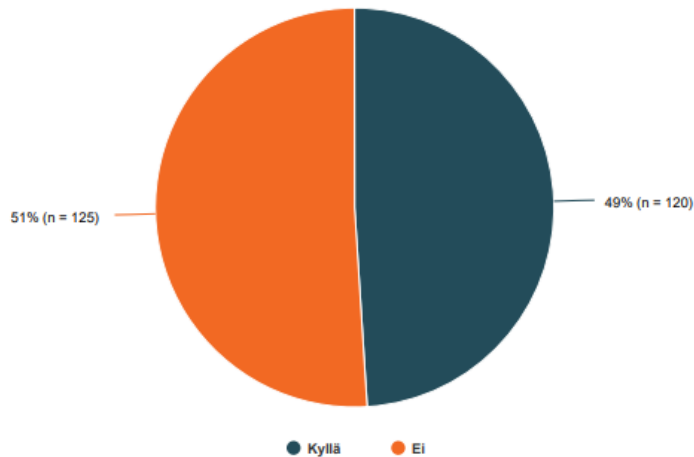
**Kuva 17 Vastausprosentit kysymykseen: Kuinka usein mielestäsi tilannepaikanjohtajakoulutusta tulisi järjestää vuosittain?**

Kymmenes kysymys koski tilannepaikanjohtajan käyttöä harjoituksissa viiden viime vuoden aikana. Vastaajista (N=237) 36 % vastasi olleensa mukana yhdessä sellaisessa harjoituksessa. Vastaajista 20 % vastasi olleensa mukana kahdessa harjoituksessa. Vastaajista 14 % vastasi olleensa mukana kolmessa harjoituksessa. Vastaajista 6 % vastasi olleensa mukana neljässä harjoituksessa ja 24 % vastasi olleensa mukana viidessä tai useammassa harjoituksessa, jossa on ollut tilannepaikanjohtaja mukana (kuva 18).



**Kuva 18 Vastausprosentit kysymykseen: Kuinka usein olet ollut mukana harjoituksessa, missä on ollut mukana tilannepaikan johtaja viimeisen viiden vuoden aikana?**

Yhdestoista kysymys koski harjoituksissa tapahtuvaa mahdollista tilannepaikanjohtajan arviointia. Vastaajista (N=245) 49 % vastasi, että tilannepaikanjohtajan johtamistoimia arvioidaan ja 51 %, että ei arvioida (kuva 21).

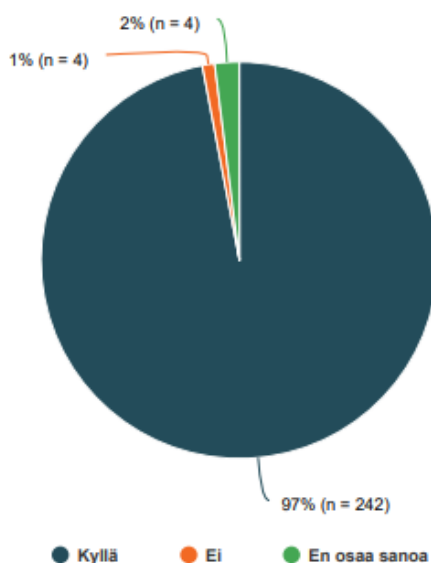


Kuva 19 Vastausprosentit kysymykseen: Arvioidaanko harjoituksissa tilannepaikan johtajan johtamistoimia?

#### 7.4 Tilannepaikanjohtajan käyttö

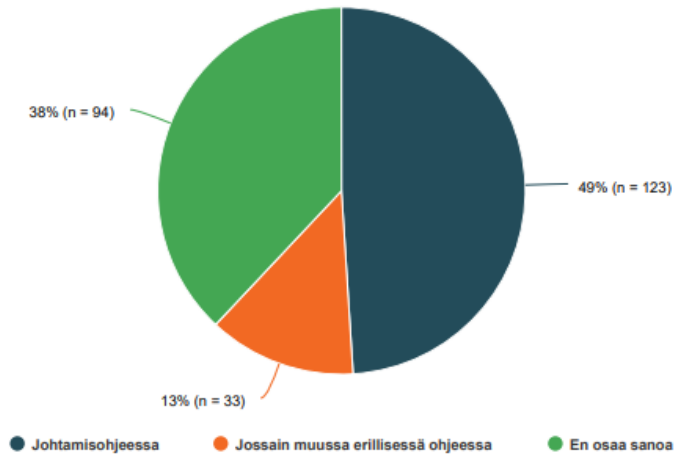
Kysymykset 12–16 käsittelivät tilannepaikanjohtajan konkreettista käyttöä onnettomuustilanteessa. Samalla koitettiin selvittää, miten tilannepaikanjohtajuus on ohjeistettu pelastuslaitoksissa ja tiedetäänkö miehistössä kyseisten ohjeiden olemassaolo.

Kahdestoista kysymys käsitteli yleisellä tasolla tilannepaikanjohtamisen käyttöä vastaajan pelastuslaitoksella. Vastaajista (N=250) 97 % vastasi, että tilannepaikanjohtaja määrätään tilanteen niin vaatiessa ja 1 % vastasi, että tilannepaikanjohtajaa ei määrätä. 2 % vastaajista ei osannut sanoa, määrätäänkö tilannepaikan johtajaa (kuva 20).



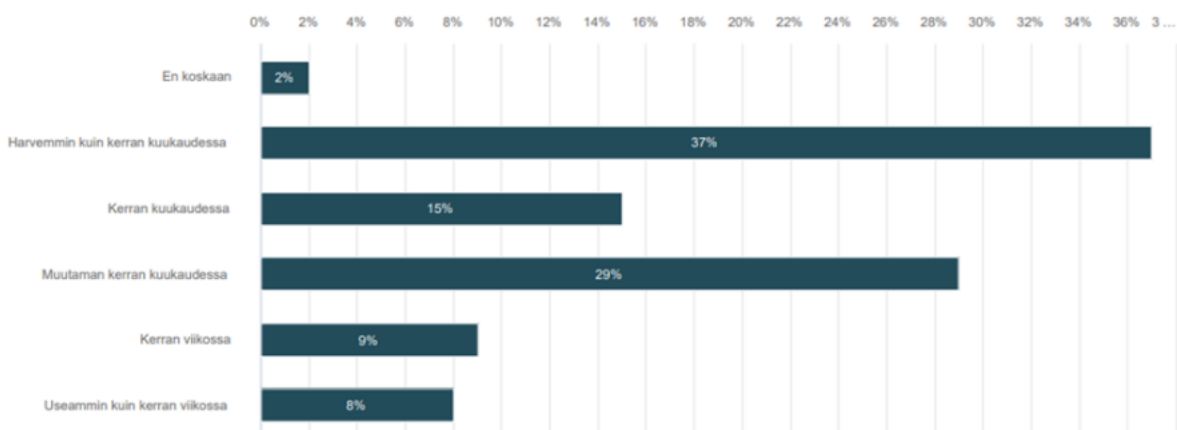
Kuva 20 Vastaus kysymykseen: Määrätäänkö teidän pelastuslaitoksessanne, tilanteen niin vaatiessa, tilannepaikan johtaja?

Kolmastoista kysymys liittyi vastaajien tietoon siitä, miten heidän pelastuslaitoksellansa on tilannepaikan johtajan käyttöä ohjeistettu. Vastaajista (N=250) 49 % vastasi, että tilannepaikanjohtaja ohjeistetaan johtamisohjeessa. 13 % vastasi, että tilannepaikanjohtaja ohjeistetaan jossain muussa erillisessä ohjeessa, ja 38 % vastasi, että ei tiedä miten tilannepaikanjohtaja ohjeistetaan (kuva 21).



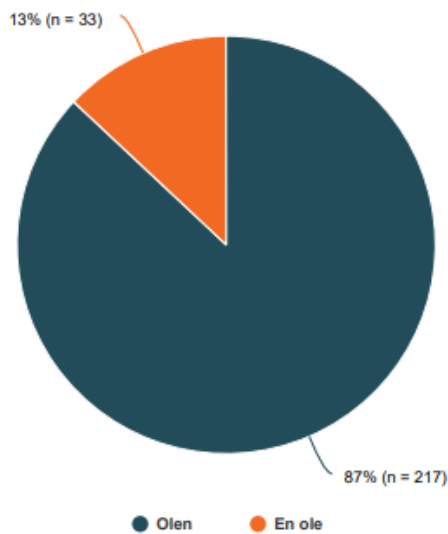
**Kuva 21 Vastausprosentit kysymykseen: Onko tilannepaikanjohtajan käyttämistä ohjeistettu teidän pelastuslaitoksellanne?**

Neljästoista kysymys koski tilannepaikanjohtajan käyttöä onnettomuustilanteessa viimeisen viiden vuoden aikana. Vastaajista (N=250) 2 % vastasi, ettei ole ollut kertaakaan tällaisessa onnettomuudessa mukana. Vastaajista 37 % vastasi olleensa mukana harvemmin kuin kerran kuukaudessa sellaisessa onnettomuudessa. Vastaajista 15 % vastasi noin kerran kuukaudessa. Vastaajista 29 % vastasi olleensa mukana muutaman kerran kuukaudessa. Vastaajista 9 % vastasi olleensa mukana kerran viikossa, ja 8 % vastasi olleensa mukana useammin kuin kerran viikossa sellaisessa onnettomuudessa, jossa on ollut tilannepaikanjohtaja mukana (kuva 22).



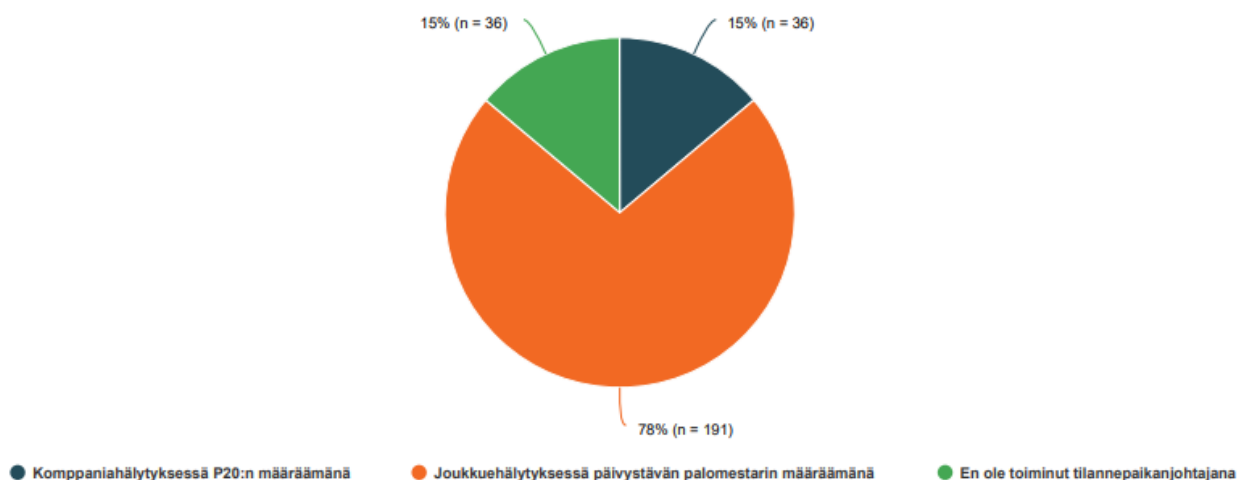
**Kuva 22 Vastausprosentit kysymykseen: Kuinka usein olet ollut mukana hälytystehtävässä, missä on ollut mukana tilannepaikanjohtaja viimeisen viiden vuoden aikana?**

Viidestoista kysymys käsitteli vastaajan omaa kokemusta tilannepaikan johtajuudesta yleisellä tasolla. Vastaajista (N=250) 87 % vastasi, että on toiminut tilannepaikan johtajan roolissa. 13 % vastaajista eivät olleet toimineet tilannepaikanjohtajana (kuva 23).



Kuva 23 Vastausprosentit kysymykseen: Oletko toiminut tilannepaikan johtajana onnettomuustilanteessa?

Kuudestoista toteamus käsitteli myös vastaajan kokemusta toimimista tilannepaikan johtajana ja sitä, minkälaisessa tilanteessa oli ollut. Vastaajista (N=244) osa on vastannut kahteen kohtaan ja kokonaisvastausten määrä on 263. 15 % vastasi, että on toiminut tilannepaikan johtajana komppania hälytyksessä P20:n määräämänä ja vastaajista 78 % vastasi, että on toiminut joukkueen johtajana päivystävän palomestarin määräämänä. Loput 15 % ei ollut toiminut tilannepaikanjohtajana (kuva 24).



Kuva 24 Vastausprosentit toteamukseen: Olen toiminut tilannepaikan johtajana.



## 7.5 Avoimet kysymykset

Kysymykset 17–19 olivat tarkoitettu pelastustoiminnan johtajille, ja niiden tarkoituksena oli tiedustella mahdollisia hyötyjä ja haasteita, joita tilannepaikanjohtajuus on tuonut käytännössä onnettomuustilanteeseen. Lisäksi haluttiin saada pelastustoiminnan johtajan ajatuksia siitä, mitä tietoja hän haluaisi välitettävän itselleen onnettomuustilanteessa. Näiden kysymysten kautta voisi tulla uusia ajatuksia ja tulokulmia tähän kyseiseen aiheeseen, jota opinnäytetyön tekijä ei ollut ajatellut. Kaikki vastaukset luettiin ja nämä vastaukset teemoiteltiin kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän mukaisesti. Esitän kysymysten alkuun teemoittelun ja tämän jälkeen teen muutamia nostoja vastauksista. Kaikki avoimet vastaukset ovat esitetty opinnäytetyön lopussa (Liite 3). Avoimiin kysymyksiin saatiin yhteensä 233 vastausta.

Seitsemästoista kysymys ja ensimmäinen avoin kysymys käsitteli pelastustoiminnanjohtajien ajatuksia siitä, mitä tärkeitä toimia tilannepaikan johtaja voi kohteessa tehdä. Vastajien (N=88) vastauksista nousi esiin selkeästi *tilannekuvan välittäminen, alkutoimenpiteiden aloittaminen ja toiminnan perusajatuksen luominen*. Vastauksista löytyi yhdistävä tekijä, ja se oli tehokas pelastustoiminta (taulukko 3).

**Taulukko 3 Teemoittelu avoimista vastauksista kysymykseen: Kerro kolme mielestäsi tärkeintä asiaa, jotka tilannepaikan johtaja voi sinulle välittää tai tehdä kohteessa.**

Kysymys 17 : Kerro kolme mielestäsi tärkeintä asiaa, jotka tilannepaikan johtaja voi sinulle välittää tai tehdä kohteessa.			
ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ TEKIJÄ
"Tuuliliasiraportti"	Tarkennetun tilannearvion tekeminen	Tilannekuvan luominen	Tehokas pelastustoiminta
Tiedustelu			
Tilannetiedot			
Altistuneet			
Onnettomuuden laajuus			
Raportointi			
Loukkaantuneet			
Lisätiedot			
Resurssit			
Vasteet			
Lisäapu	Pelastustaktiikan valinta	Tehokkaan pelastustoiminnan nopea aloittaminen	Tehokas pelastustoiminta
Sisääntulokohta			
Yksiköiden sijoittelu			
Ensikäskyt			
Toiminnan Perus Ajatus (TPA)	Toiminnan perusajatuksen päättäminen	Tehokas pelastustoiminta	Tehokas pelastustoiminta
Evakuointi			
Yksiköiden tehtävät			
Painopiste			
Varoalue			
Tehdyt toimenpiteet			
Vastuu alueet			

*Tärkeintä on, että tehokas pystytään aloittamaan heti ensimmäisen yksikön saavuttua kohteeseen. Tehokkuus häviää silloin kun on odotettava päätösvaltaisen viranomaisen saapumista kohteeseen. - -*

Tiedustella, välittää tilannekuvan P30:lle ja P30 päättää matkalla kohteeseen tarvittavista toimista. Antaa käskyt pelastusyksiköille kohteessa ja ruveta alkutoimenpiteisiin mitä onnettomuus vaatii.

- - Välittää tilannekuvaa ja tehdä alkuvaiheen kriittisiä päätöksiä.

”Tuulilasiraportti” heti kohteeseen saavuttua. Eroaako tilanne ennalta tehdystä tiedustelusta (Hätäpuhelun tiedot / soitto kohteeseen) Riittävätkö resurssit.

Kahdeksastoista kysymys ja toinen avoin kysymys koski pelastustoiminnanjohtajien kokemien haasteiden avaamista tilannepaikan johtajan määräämisen jälkeen. Tästä kysymyksestä saatiin rajattua kaksi selkeästi suurinta ongelma kohtaa. Vastaajista (N=71) ongelma-kohtia olivat tilannepaikan johtajan pätevyys ja viestintä. Vastaajien mielestä tilannepaikan johtajan pätevyydellä on suurta merkitystä onnettomuuden onnistumisen kannalta. Tilannepaikan johtajalta ei ollut saatu tarvittavaa tai hyödyllistä tietoa tilanteen kannalta ja vastaajat kokivat, ettei tilannepaikan johtajasta ole tässä kohtaa mitään hyötyä. Vastauksista pystyi löytämään teemoittelun kautta yhdistävän tekijän, ja se oli koulutuksen ja harjoittelun puute (taulukko 4).

**Taulukko 4 Teemoittelu avoimista vastauksista kysymykseen: Mitä käytännön haasteita tai ongelmia olet huomannut matkalla kohteeseen, kun olet määrännyt tilannepaikan johtajan?**

Kysymys 18: Mitä käytännön haasteita tai ongelmia olet huomannut matkalla kohteeseen, kun olet määrännyt tilannepaikan johtajan?			
ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ TEKIJÄ
Tiedon välitys unohtui	Viestinnän ongelmat	Tehokkaan ja organisoidun pelastustoiminnan viivästyminen	Koulutuksen ja harjoittelun puute
Ei tarpeeksi tietoa kohteesta			
Puheryhmiä puuroutuminen			
Epäolennainen radioliikenne			
Vaikea saada tilannepaikan johtajaan yhteyttä			
Väärät puheryhmät			
Johtamishierarkian sekavuus			
Epätietoisuus (tilanteesta)			
Ryhmän johtajien pätevyys epätasaista			
Tilannepaikan johtajan omat päätökset			
Epämääräinen tilannekuva	Tieto-taidon puute tilannepaikan johtajalla	Tilannepaikan johtajan määräämisen vaikeus	Koulutuksen ja harjoittelun puute
Liian vähäinen raportointi			
Ei osaa tilannepaikan roolia			
Toimintamallien puuttuminen			
Resurssi pula			
Ei ole tilanteen alkuvaiheessa tekijöitä	Resurssien tehokkaan käytön vaikeus		Koulutuksen ja harjoittelun puute
Ei määrätä uutta ryhmäjohtajaa			
Perusajatuksen välittäminen ei onnistu			

*Henkilöiden osaamistaso on kovin kirjavaa.*

*Ryhmäjohtajien vaihteleva taso osaamisessa.*

*TPJ toimintatapa voi olla erilainen minkä on omassa mielikuvassaan luonut. TPJ toimii erilaisia henkilöitä, joille kaikille ei ole selvää TPJ toimiminen (lähinnä sopimuspalokunnat)*

*Tilannepaikan johtaja ei tuota sitä tietoa, joka tilannekuvan luomiseksi ja taktiikan määrittelymiseksi olisi oleellista.*

Viestinnässä koettiin ongelmaksi radioliikenteen sekavuus ja tilannetietojen puutteellinen viestiminen tilannekuvan luomiseksi:

*Viestintä. Kaikki tärkeät tiedot ei tule pelastustoiminnanjohtajalle. Vaikeaa saada yhteys.*

*Radioliikenteen ”puuroutuminen” - -*

*Liikaa epäolennaista radioliikennettä.*

*Radioliikenneongelmat, ei toimi aktiivisesti.*

*- - Puuroutunut radioliikenne. Useita kanavia skannauksessa ja jokaisella kanavalla puheliikennettä.*

Resurssit koettiin ongelmaksi tilannepaikan johtajan määräämisen jälkeen. Vähäisillä resursseilla koettiin olevan vaikutusta yksikön suorituskykyyn ja tilannekuvan välittämiseen:

*Ei riitä ekan ryhmän vahvuudet toimia, kun yksi on tpj:na*

*- - Tilannepaikan johtaja joutuu olemaan liiaksi kiinni ryhmätyöskentelyssä niukkojen resurssien vuoksi - -*

*Tilanteen alkuvaiheessa tarvitaan usein kaikki mahdolliset käsiparit pelastustoimintaan ja tilannepaikan johtajaksi siirtyvä ei voi käytännön työtä tehdä.*

Tilannepaikanjohtajan roolin ymmärtäminen oli eräiden vastausten perusteella hankalaa tilannepaikan johtajalle. Vastausten perusteella tilannepaikanjohtajuutta ei ollut ymmärretty täysin, mikä aiheutti sekaannusta onnettomuuspaikalla:

*Tilannepaikan johtaja ei osaa irrottautua pois omasta yksiköstään - -*

*Johtajuusroolien sekoittuminen (esim. viestiliikenteessä) valmiudet toimia tilannepaikan johtajana (hahmottaa koko muodostelman tehtäväkokonaisuus, ei vain oman ryhmän).*

Yhdeksästoista kysymys koski saavutettuja hyötyjä tilannepaikan johtajan määräämisestä. Vastajat (N=73) nostivat esille todellisen tilannekuvan muodostumisen suurimpana hyötynä. Tilannekuvan ja lisätietojen kautta yläluokaksi saatiin tilanearvio. Yhdistäväksi tekijäksi saatiin laadukas pelastustoiminta (taulukko 5).

**Taulukko 5 Teemoittelu avoimista vastauksista kysymykseen: Mitä hyötyjä olet saavuttanut tilannepaikan johtajan määräämisessä?**

Kysymys 19: Mitä hyötyjä olet saavuttanut tilannepaikan johtajan määräämisessä?			
ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ TEKIJÄ
Parempi tilannekuva	Tilanne arvio	Toiminnan perusajatuksen päättäminen	Laadukas pelastustoiminta asiakasrajapinnassa
Selkeä henkilö, jolta saa lisätietoja			
Selkeä kontakti tilannepaikalla			
Hyvät tilannetiedot			
Oikea tilannekuva (vastaa todellisuutta)			
Tiedustelu tiedot			
Selkeämpi toiminta-ajatus	Alkuvaiheen pelastustoiminnan tehostaminen	Tilanteen tukitoimien ja yleisjohtajuuden helpottuminen	
Organisoitu toiminta			
Tehokas alkuvaiheen toiminta			
Tilanteen selkeytyminen kohteessa			
Pystyy arvioimaan parhaan toimintatavan			
Toimiva sisääntulokohta			
Järkevä sijoittuminen	Pelastustoiminnan johtajan kokonaisuuden hallinta		
Toiminta oikeaan suuntaan			
Resurssien hyötykäyttö			
Johtovastuu selkeä			
PTJ pystyy keskittymään yleisjohtajuuteen			
Työturvallisuus			
Keventää pelastustoiminnan johtajan taakkaa			

*Pelastustoiminnan johtaja saa aistit kohteeseen tilannepaikalle ja kykenee tätä kautta luomaan arvion toiminnan perusajatukselle tilanteen hoitamiseksi.*

*Ptj:n ei tarvitse kuvitella ja luulla ja tehdä päätöksiä etänä. Ptj on ptj:n matkan aikana silmät, nenä, korvat ja suu. Todella iso apu, kun yhdeltä johtajalta saa tiedon missä mennään ja jolle voi antaa käskyjä - -*

Toisena hyötynä koettiin toiminnan perusajatuksen syntymisen. Osattiin luoda painopiste toiminnalle ja pelastustoiminta saatiin nopeasti käyntiin ja oikeaan suuntaan.

*Pelastustoiminta käynnistyy nopeammin.*

*Parhaimmillaan tilanne lähtee ”oikeaan suuntaan”, joka helpottaa parhaaseen lopputulokseen pääsyä.*

*Selkeyttää ensitoimenpiteitä koska, se joka johtaa paikalla tietää tarpeet.*

Pelastustoiminnan johtajan oma työtaakka koettiin helpottuvan, koska johtaminen oli kohteessa jo alkanut. Tällöin pelastustoiminnan johtaja pystyi keskittymään muun muassa tukitoimiin ja muihin huomioita vaativiin tehtäviin. Työturvallisuus parani myös vastausten perusteella.

*Kun on pitkät etäisyydet, niin pakko määrätä ja työ on onnettomuuskohteessa koordinoitumpaa, kun sitä joku johtaa.*

*Johtosuhteet kohteessa selkeytyvät, kun paikalla voi olla vaikka neljä ryhmää ennen palomestaria. - -*

*- - On selvä yhteyshenkilö onnettomuus kohteessa ja muut paikalle menevät yksiköt saavat kohteesta suoraan toiminta käskyt.*

*Pystyn keskittymään myös muihin asioihin, kuten tarvittaessa tiedottamiseen, kohteen omistajatietojen hakemiseen yms. Yksin kohteeseen ajaessa ei pysty johtamaan ja ajamaan samaan aikaan, niin tilannepaikan johtaja voi hoitaa tarvittaessa tilannetta.*

## 8 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää tilannepaikanjohtajuuden käyttöä pelastuslaitoksissa. Lisäksi haluttiin selvittää, miten tilannepaikanjohtajuus käsitetään ja otetaanko pelastuslaitosten koulutuksissa tilannepaikanjohtajuus huomioon. Tutkimustulokset esitettiin graafisesti, tulosten pohjalta tehtyjä johtopäätelmiä ja pohdintaa esitellään seuraavaksi.

### 8.1 Johtopäätelmiä tutkimustuloksista

Tilannepaikanjohtajan käsitystä käsittelevät osat antoivat sellaisen kuvan, että toimivaltuuksia ei välttämättä ymmärretä täysin. Kysymyksen asettelu saattoi olla vajavaista tai huonosti pohjustettu, mutta kysymys tuli suoraan pelastuslaista. Vastaja saattoi ajatella, mitä tilannepaikan johtaja voi yleisesti tehdä, ei varsinaisia toimivaltuuksia. Tilannepaikan johtajalla ei ole mitään toimivaltuuksia, ja vastaajista ainoastaan noin neljännes sai tämän kohdan oikein. Vastausjakauma olisi luultavasti ollut erilainen, jos kysymys olisi aseteltu toisella tavalla. Johtovastuun siirtymisestä enemmistö vastasi oikein, eli johtovastuu ei siirry tilannepaikanjohtajalle. Tämä on mielestäni tärkeä asia ymmärtää, oli huojentavaa huomata, että pelastuslaitoksissa tämä ymmärretään oikein. Kysyttäessä kolme tärkeintä asiaa, jotka tilannepaikanjohtajan tulee tehdä, vastaukset olivat mielestäni oikeassa linjassa tilannepaikanjohtajan roolia ajatellen. Tiedustelu, pelastustoiminnan aloittaminen ja tilannekuvan jakaminen ovat ne tärkeimmät tehtävät tilannepaikanjohtajalle.

Näiden vastausten pohjalta voidaan tehdä johtopäätelmä, että tilannepaikanjohtajan operatiivinen käsitys on kunnossa. Vaikka vastausvaihtoehdoissa oli esimerkiksi evakuointi, se sisältyy pelastustoimintaan ja sen tarve todetaan tiedustelulla. Joten sitä kautta on mielestäni myös oikea vastaus. Täytyy muistaa, että vastaukset operatiivisiin kysymyksiin ovat aina enemmän tai vähemmän subjektiivisia ja riippuvat täysin vastaajan omasta näkemyksestä. Harvoin näihin kysymyksiin on abso-luuttista oikeaa vastausta.

Koulutusta käsitteleviin kysymyksiin valittiin viiden vuoden aikajänne, koska tilannepaikanjohtajuutta on käytetty viisi vuotta. Kysymykset tehtiin tarkoituksella suoraviivaisiksi. Niiden perusteella voidaan todeta, että noin puolet vastaajista on saanut teoria- ja käytännön koulutusta viimeisen viiden vuoden aikana. Näistä koulutuksia saaneista vastaajista noin puolet kertoi, että harjoituksissa arvioidaan tilannepaikanjohtajaa. Karkeasti laskettuna kaikkien vastanneiden mahdollisuus saada palautetta ja kehittyä tilannepaikanjohtajana on noin 25 %. Yksilön kehittyminen ja oppimisen progressiivisuus ovat näillä luvuilla vähintäänkin haasteellista.

Toinen mielenkiintoinen havainto voidaan poimia tuloksista. Vastaajista oli siis saanut noin 50 % jonkinlaista koulutusta viimeisen viiden vuoden aikana. Kuitenkin vastaajista 87 % on toiminut onnettomuustilanteessa tilannepaikanjohtajana. Tämä herättää ajatuksia koulutuksen puutteesta ja sitä kautta toiminnan tehokkuudesta, jos 37 % on toiminut tilannepaikanjohtajana ilman minkäänlaista koulutusta. Tässä on mielestäni epäkohta, johon tulisi puuttua. Koulutusta lisäämällä ja palautetta antamalla saataisiin varmasti tilannepaikanjohtajan toimintaa tehostettua, ja sitä kautta apua tarvitsevat kansalaiset saisivat parempaa palvelua. Vastausten perusteella oli havaittavissa oikeanlainen asenne koulutukseen. Enemmistön mielestä harjoituksia tulisi järjestää kaksi kertaa vuodessa, oma mielipiteeni on, että tämä olisi toteutettavissa.

Vastaajista 81 % oli sitä mieltä, että heillä on riittävät tiedot ja taidot toimiakseen tilannepaikanjohtajana. Aiemmin esitetty kysymys tärkeimmistä toimenpiteistä vahvistaa tämän olettamuksen. Uskoisin, että kokemuksella on osuutta tähän vastaukseen koulutuksen puutteellisuudesta huolimatta. Myös onnettomuustilanteessa saatava tuki pelastustoiminnanjohtajalta on ensiarvoisen tärkeää.

Tilannepaikanjohtajan käyttöä koskevat kysymykset pyrittiin laatimaan niin, että saataisiin mahdollisimman kattava kuva olennaisista käyttöön liittyvistä seikoista. Yleisesti voidaan vastauksista tehdä sellainen johtopäätelmä, että pelastuslaitoksen käyttävät tilannepaikanjohtajuutta hyväkseen. Lähes 97 % vastasi, että heillä käytetään tilannepaikanjohtajaa tilanteen niin vaatiessa. 1,5 % vastasi, ettei käytetä, ja yhtä suuri osa ei osannut sanoa heidän pelastuslaitoksensa tilannetta. Seuraava kysymys koski edellä esiin tuotua asiaa eli sitä, miten tilannepaikanjohtajan käyttöä on ohjeistettu pelastuslaitoksissa. Noin puolet vastasivat tilannepaikanjohtajuutta koskevan ohjeistuksen löytyvän johtamisohjeesta. 13 % mukaan tilannepaikanjohtajuus on ohjeistettu jossain muussa erillisessä ohjeessa. Mielenkiintoisinta oli kuitenkin se, että 38 % ei osannut sanoa, missä tilannepaikanjohtajuus on ohjeistettu.

Tilannepaikanjohtajan käyttö tulee kysymykseen pääasiassa keskisuurissa ja suurissa tehtävissä. Kysyttäessä kuinka usein vastaaja on ollut mukana hälytystehtävässä, ja missä on ollut mukana tilannepaikanjohtaja harvemmin kuin kerran kuukaudessa sai eniten vastauksia. Toiseksi eniten vastauksia sai muutaman kerran kuukaudessa. Nämä vastaukset muodostivat yhdessä kaksi kolmasosaa kaikista vastauksista. Nämä vastaukset ovat suoraan verrannollisia pelastuslaitoksen sijaintiin. Asukastiheydellä on vaikutusta onnettomuuksien määrään. Keskisuuria ja suuria onnettomuuksia on verrattain vähän suhteessa pieniin onnettomuuksiin, joten mielestäni vastaukset ovat linjassa verrattuna keskisuurien ja suurien onnettomuuksien tapahtumatiheyteen.

Vastaajista 87 % oli toiminut tilannepaikanjohtajana. Näistä vastaajista 15 % on toiminut komppaniahälytyksessä P20:n määräämänä ja 78 % joukkuehälytyksessä päivystävän palomestarin mää-

räämänä. Pitää muistaa, että osa ryhmänjohtajista vastasi molempiin kohtiin, minkä vuoksi vastausprosentit eivät ole täysin faktaa. Mielestäni vastauksia voidaan pitää suuntaa antavina ja lähellä totuutta.

Avointen kysymysten tarkoituksena oli saada pelastustoiminnan johtajilta kokemusten kautta tehtyjä havaintoja ja sitä kautta arvokasta tietoa opinnäytetyöhön. Heti alkuun täytyy todeta, että ensimmäinen avoin kysymys olisi kannattanut muotoilla toisin tai toteuttaa toisella tavalla. Vastaukset olivat lähes identtiset verrattuna kysymykseen, jossa piti valita kolme tärkeintä tilannepaikanjohtajan tehtävää asiaa. Toisaalta tämä vastaus todisti kysymysten ja vastausten olevan linjassa. Tämä myös mielestäni todistaa, että pelastustoiminnan johtajilla on samanlainen ajatusmaailma ja kokemus pelastuslaitoksesta riippumatta, mitä hyötyjä tilannepaikanjohtaja voi tuottaa pelastustoiminnan johtajalle.

Minusta kiinnostavin kysymys koski käytännössä todettuja haasteita ja ongelmia. Avoimissa vastauksissa tuli esille, että laatu tilannepaikanjohtajalta saaduista hyödyistä vaihtelivat. Eikö tämä asia olisi korjattavissa koulutuksella? Myös viestiliikenneongelmat ratkeavat samalla tavalla. Selkeä viestiliikenne kaavio tilannepaikanjohtajalle auttaa hahmottamaan, miten ja millä kanavalla toimitaan. Muutamista vastauksista oli havaittavissa, että pelastustoiminnan johtajat eivät pitäneet koko ajatuksesta käyttää tilannepaikanjohtajaa.

*Mielestäni määrääminen on vain yksi uusi (ehkä turha) byrokraattinen toimenpide, jota pelastustoiminnan johtamiseen on tuotettu. Lähin toimintakykyinen yksikkö on aina toiminut parhaan kykynsä mukaan ja siihen on luotettu. Vain kohteessa olevat voivat tehdä jotain onnettomuuden eteen, heille tulisi antaa työrauha aloittaa pelastustoiminta. Pelastustoiminnan organisaation muodostuminen tulisi nähdä niin, että se muodostuu vasta kohteessa, kun ollaan toimintavalmiina tehtävään. Ennen paikalle pääsyä johtaminen voi pahimmillaan johtaa epätietoisuuteen, päällekkäisyyksiin, tai jotain jää hoitamatta.*

Tulkintani vastauksesta on, että pelastustoiminnan johtaja luottaa kohteessa olevaan yksikköön ja haluaa taata työrauhan. Ongelmana mielestäni on, miten pelastustoiminnan johtaja varmistaa työn tuottavuuden tai onko painopiste oikeassa kohdassa. Tämä kyseinen kommentti ja toimintatapa ovat varmasti mahdollisia taajamassa tai ydinkeskustassa, jossa viiveet ovat pienet ja pelastustoiminnan johtaja on nopeasti kohteessa. Tilannepaikanjohtajaa ei mielestäni kannata määrätä, jos primääritehtävä vaarantuu resurssi puutteiden takia tai jos pelastustoiminnan johtaja on nopeasti itse onnettomuuskohteessa. Ajatus koko toimintamallista onkin pitkien etäisyyksien tilanteissa ja etäjohtamisen tehokkuuden lisääminen. Toinen huomio työrauhasta oli mielestäni hyvä, minkä vuoksi ajattelin nostaa sen esiin.



*Pelastustoiminnan johtajan "yliaktiivisuus" tiedustelun ollessa käynnissä, jolloin tilannearvio kohteessa jää vajavaiseksi.*

Tämä on hyvä huomio. Pelastustoiminnan johtajan on syytä antaa työrauha tilannepaikanjohtajalle, koska hätäisesti tehdyt asiat eivät yleensä johda parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.

Mielestäni tilannepaikanjohtajuuden käyttöä koskevat kysymykset korostavat koulutuksen lisäämisen tärkeyttä. Aiemmin mainitsin, että 87 % on toiminut tilannepaikanjohtajana, ja samalla todettiin, että noin puolet on saanut koulutusta. Myös epätietoisuus siitä, että onko tilannepaikanjohtajuutta oheistettu ylipäätään omassa pelastuslaitoksessa, herättää ajatuksia. Vaikka tämä voitaisiin selittää sopimuspalokuntalaisilla, väistämättä mieleen tulee ajatus, miksi heitä ei ole ohjeistettu tai informoitu asiasta. Harvaan asutuilla alueilla sopimuspalokuntalaiset ovat useasti ensimmäisenä onnettomuuskohteessa. Heidän apunsa haja-asutusalueella on korvaamaton asiakasrajapinnan kannalta ajateltuna, koska auttajat ovat nopeammin kohteessa.

Nyt olisi korkea aika saattaa koko pelastustoimen alueella toimivien henkilöiden koulutustaso edes minimitasolle, koska sitä kautta saadaan laatua pelastustoimintaan ja hädässä olevat saavat parempaa palvelua. Mielestäni myös pelastustoiminnan johtajan työ helpottuu hänen saadessaan laadukkaampaa tilannearviota ja hänelle välitettäviin tilannetietoihin voi paremmin luottaa. Pitää muistaa, että tilannepaikanjohtajaa jätetään yksin tilanteeseen. Pelastustoiminnan johtaja pystyy auttamaan johtamisprosessissa ja tilannepaikan johtajan työn määrässä niin, että ottaa itse hoitaakseen muut taktisten yleisperiaatteiden mukaiset asiat, kuten lisävedestä ja resursseista huolehtimisen etupainotteisesti. Näin saadaan pelastustoiminta nopeasti käyntiin ja viiveet mahdollisimman pieniksi. Näiden toimenpiteiden jälkeen pelastustoiminnan johtaja voi alkaa suunnitella muita tehtäviä, esimerkiksi mahdollisia media tiedotteita sekä muiden viranomaistahojen yhteensovittamista.

Tämän opinnäytetyön kautta minulle muodostui käsitys, että tilannepaikanjohtajuuden käyttö on rajoittunutta joko käsityksen tai koulutuksen puutteen takia. Ajattelen tämän kokonaisuuden kaksitasoiseksi rakennelmäksi, jossa pohjataso luo perustan ja mahdollisuuden ylemmälle tasolle (kuva 28).



Kuva 25 Tilannepaikanjohtajuuden käytännön tasot.

Pohjatasolla on käsitys ja koulutus, ja niiden ollessa kunnossa on mahdollisuus käyttää tehokkaasti tilannepaikanjohtajuutta hyväksi onnettomuustilanteessa. Ilman käsitystä on vaikea kouluttaa ja jos käsitys on hallussa, mutta ei ole syystä tai toisesta koulutusta, tällöin käyttö voidaan kokea hankalaksi.

## 8.2 Jyväskylän Senioritalon palo 10.7.2021

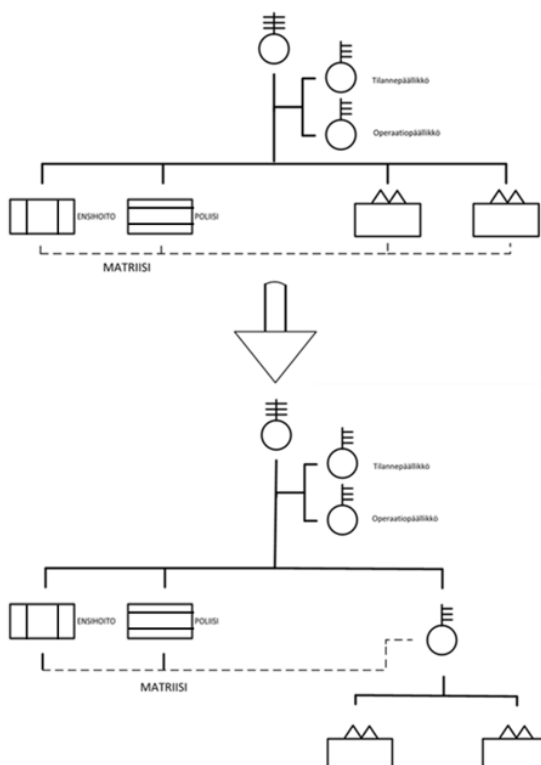
Jyväskylässä sattuneessa Senioritalon tulipalossa 10.7.2020 toimi RKS P20 tilanteen yleisjohtajana ja pelastuskomppanian johtajana. Yleisjohtajalla ei ollut kattavaa tilannekuvaa, ja päällekkäisten tehtävien takia pelastuskomppania oli hajautettu eri paikkoihin. Lisäksi roolien ja niihin sisältyvien tehtävien suhteen oli epäselvyyttä. Johtamistoiminnan organisoituminen, viestiliikenteen ongelmat, paikalle nopeatahtisesti saapuvat pelastusyksiköt ja tulipalon nopea kehittyminen aiheuttivat johdolle voimakkaan toimintapaineen tilanteen alkuvaiheessa. Pelastusjoukkueilta ja muilta viranomaisilta tulleista tiedoista ei saatu muodostettua eheää yleistilannekuvaa. (Onnettomuustutkintakeskus 2021, 24.) Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaselosteessa Y2020-01 sivulla 63 todetaan seuraavaa: ”Johtopäätös: Pelastustoimelta edellytetään yleisjohtajuutta. Tehtävä edellyttää laajasti muiden toimijoiden tarpeiden ymmärrystä ja kapasiteettia tehtävästä huolehtimiseen. Johtamismalleissa ei aina ole riittävää mahdollisuutta yleisjohtamistehtävän menestyksekkääseen hoitamiseen.” Tämän johtopäätöksen perusteella yleisjohtaja tarvitsee tukea, ja tulevaisuudessa tätä tukea tulee antamaan tilannejohtaja. Samassa tutkintaselosteessa on turvallisuussuosituksia ja sivulla 65 oleva 5.3 kohta koskee pelastustoiminnan johtamisen ohjeita. Siinä Onnettomuustutkintakeskus suosittaa seuraavaa:

” Pelastusopisto ja sisäministeriö huolehtivat, että pelastuslaitoksille laaditaan ja julkaistaan johtamisen suunnitteluperusteet. Ohjeiden tulee sisältää periaatteet, miten laajoissa pelastustehtävissä toteutetaan samanaikaisesti yleisjohtajuus ja pelastusmuodostelmien johtaminen. Lisäksi ohjeiden tulee auttaa varmistamaan viranomaistoiminnan jatkuvuus ja yhteistoiminta pelastustoiminnan pääty-

essä. [2021-S7]. Pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteita ei ole Suomessa kattavasti laadittu ja julkaistu. Toimintaa ohjaavat pelastuslaitosten omien ohjeiden lisäksi toimintavalmiuden suunnitteluohje ja eräät Pelastusopiston julkaisut ja opetusmateriaalit. Suunnitteluperusteet yhdenmukaisittaisivat pelastustoiminnan johtamisen opetusta ja pelastuslaitoksissa noudatettavaa käytäntöä sekä auttaisivat pelastuslaitoksia suunnittelemaan myös pelastustoiminnan johtamisen erityistilanteet.”

Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin aikaisemmin visiota Suomen johtamisjärjestelmästä ja Ehdotus pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteiden kehittämiseksi -julkaisun kohtaa, jossa kerrotaan tavoitteeksi pelastustoimen yhtenäiset toiminta mallit muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa. Myös pelastustoimen yhteiset toimintamallit kuuluvat tähän visioon. Tässä opinnäytetyössä oli myös tarkoituksena selvittää nykyisten toimintamallien käyttäminen ja mahdolliset eroavaisuudet. Tutkimustulokset osoittivat laajoja käytännön eroja, minkä vuoksi koulutus on ehdottoman tärkeää kaikilla johtamisjärjestelmän tasoilla. Tietyllä tavalla tämä Onnettomuuskeskuksen suositus tukee myös tämän oppimistehtävän tulosten summaa ja koulutuksen puutetta pelastustoimessa.

Tällä hetkellä ongelma on yleisjohtajan tilannekuvan luomisessa, koska tilannepaikan johtajalle saattaa tulla tärkeää informaatiota kokonaistilanteesta ja se ei välity yleisjohtajalle. Johtosuhteet eivät ole siis kaikille selvät. Hektisessä tilanteessa tämä saattaa olla kaikille vaikea pähkinä purtavaksi. Asiaan saataisiin helpotusta, jos edellä olevan kuvan mukaisesti yhteistyöviranomaiset olisivat suoraan yhteydessä yleisjohtajaan ja pelastusmuodostelman johtaja olisi samassa organisaation horisontaalitasossa muiden yhteistyöviranomaisten kanssa (kuva 29).



Kuva 26 Pelastusmuodostelman johtajan muodostumisesta (Antila & Hyvönen 2021.)

Pelastusmuodostelman johtajaa käyttämällä yleisjohtajalla olisi paremmat mahdollisuudet selviytyä vaativista tehtävistä. Poliisi ja ensihoidon johtamisjärjestelmässä käytetään tilannejohtajaa. Onnettomuustutkintakeskuksen suosituksen mukaan pelastusmuodostelman johtaja tultaan ottamaan aktiivisempaan käyttöön lähitulevaisuudessa. Toivottavasti tämä auttaa meitä onnistumaan paremmin tulevaisuudessa vaativissa pelastustoimen tehtävissä.

### **8.3 Oma oppiminen**

Tätä opinnäytetyötä oli mielenkiintoista tehdä ja asioita tutkiessa tuli oppia ammatillisessa mielessä. Varsinkin terminologia oli aluksi hankalaa ja käsitteiden kannalta terminologia on tärkeää. Oikeilla termeillä puhuttaessa varmistetaan yhteinen ymmärrys, mistä ollaan puhumassa. Tämän opinnäytetyön kautta opin myös, miten tutkimuksia tehdään ja siitä saattaa olla hyötyä tulevaisuudessa. Avointen kysymysten laatiminen oli itselleni haastavaa. Huomasin vastauksia lukiessa, että kysymykseni olivat liian samankaltaisia ja kysymykset olisi pitänyt laatia hieman eri tavalla. Jos saisin laatia ne uudelleen, uskoisin onnistuvani paremmin. Tavoitteena oli selvittää pelastuslaitosten käyttö ja koulutus tilannepaikanjohtajuuden näkökulmasta, ja mielestäni onnistuin siinä. Edellä esiintuomiani epäkohtia voi parantaa laadullista koulutusta lisäämällä. Tätä kuitenkin kutsutaan virheiden kautta oppimiseksi ja koen olevan tärkeä osa tätä prosessia.

Mielestäni tulevaisuudessa voisi selvittää tarkemmin muodostelman johtajan ja tilannepaikan johtajan sovittamista yhteen onnettomuustilanteessa. Nämä asiat ovat hieman samankaltaisia ja siksi pelastusmuodostelman johtajan rooli komppaniatason tehtävissä tarvitsee selvennystä ja tehdä selkeä ero, milloin kysymys on muodostelman johtajasta ja milloin tilannepaikan johtajasta.

## LÄHTEET

Aaltola, J., Aarnos, E., Eskola, J., Grönfors, M., Hakala, J., Heikkinen, H., Niikko, A., Ropo, E., Saarela-Kinnunen, M., Saloviita, T., Siekkinen, K., Syrjälä, L., Valli, R., Vastamäki, J ja Åhlberg, M. 2010. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I*. 3. painos. PS-kustannus. Jyväskylä.

*Ehdotus pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteiden kehittämiseksi 2018*. Sisäministeriön julkaisu 21/2018. Sisäministeriö. Helsinki.

Heikkilä, T. 2008. *Tilastollinen tutkimus*. 7. painos. Edita Prima Oy. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. *Tutki ja kirjoita*. 10. painos. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Honkanen, M. 2020 *Esikuntatyöskentely komppanian johtamisessa*. Pelastusopisto. Kuopio.

Honkanen, M., Leppioja, T., Lerssi, R. ja Neuvonen, T. 2013. P3-käsikirja toimintaohjeet. 3. painos. Suomen pelastusalan keskusjärjestö SPEK. Helsinki.

Honkanen, M. ja Neuvonen, T. 2012 *Johtamisprosessi*, Pelastusopisto. Kuopio

Hyvönen, E. 2017. *Pelastustoiminnan etäjohtamisen perusteet*. Opinnäytetyö. Pelastusopisto. Kuopio.

Kananen, J. 2008. *KVALI Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet*. Jyväskylän Yliopistopaino. Jyväskylä.

Kananen, J. 2011. *Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Tampereen Yliopistopaino Oy. Jyväskylä.

*Ohje pelastustoimen yksikkö- ja kutsutunnuksista 2021*. Sisäministeriön julkaisu 2021:35. Sisäministeriö. Helsinki

Onnettomuustutkintakeskus. 2021. Tutkintaseloste Y2020-01. www-dokumentti. 14.10.2021

Pelastusopiston opetusmateriaali. Honkanen, M. Kosunen, A. 2021.

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuusrekisteri PRONTO, tilastojen haku 22.10.2021.

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2016. Pelastustoiminnan käsitteitä. 2., päivitetty versio. Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston julkaisu 3/2016. www-dokumentti. 18.9.2021

Pelastuslaki 379/2011.

*Pelastustoimen valmiuden suunnitteluohje* 2012. Sisäministeriön julkaisu 21/2012. Sisäministeriö. Helsinki.

*Pelastustoiminnan johtaminen* 2005. Tutkimus- ja kehittämissyksikkö. Pelastusopisto. Kuopio.

Rantanen, H. 2018. Tilannekuvan tuottaminen, hyödyntäminen ja jakaminen - Kriittinen nykytilan tarkastelu. Aluehalliviraston julkaisu 42/2018.

*Tilannekeskus- ja johtokeskuspalveluiden suorituskykyvaatimukset 2019*. Sisäministeriön julkaisu 2019:7. Sisäministeriö. Helsinki.

Vilka, H. 2007. *Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet*. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Visser, J. 2018. *Erilaisia johtamismalleja Suomessa – etäjohtaminen lisääntynyt pelastustoiminnassa*. Pelastustieto 2019. www-dokumentti. 7.11.2021.

## Liite 1 Saatekirje

Tämä Webropol-kysely tehdään kurssin AmkA12 opiskelijan opinnäytetyön tiedon keräämiseksi. Aiheena on tilannepaikan johtajan käyttö ja koulutus Suomen pelastuslaitoksissa.

Tarkoituksena on kartoittaa tämänhetkistä tilannepaikan johtajan koulutuksen tilaa ja sen mahdollista kehittämisen tarvetta, sekä tilannepaikan johtajan käyttöä eri pelastuslaitoksissa. Vastaamalla tähän kyselyyn annat tärkeää pohjatietoa ja dataa siitä, missä tilanteessa nyt olemme ja mihin suuntaan koulutusta tulee suunnata. Vastauksellasi on oikeasti merkitystä.

Aluksi valitse vastaatko joukkueenjohtajana, ryhmänjohtajana vai vararyhmänjohtajana. Pelastustoiminnan johtajat valitsevat joukkueen johtajan, esimiehet valitsevat ryhmän johtajan ja esimerkiksi ylipalomiehet, tai henkilöt, jotka sijaistavat ryhmän johtajaa satunnaisesti, valitsevat vararyhmän johtajan. Kolme viimeistä avointa kysymystä on pelastustoiminnan johtajille ja muut vastaajat jättävät ne kohdat tyhjäksi.

Aikaa vastaamiseen menee noin 5 minuuttia.

Tutkimus tehdään nimettömänä ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä sitä näytetä ulkopuolisille tahoille. Opiskelijan lisäksi ohjaavat opettajat näkevät tulokset. Lopullisissa tuloksissa ei ole mitään tunnistettavia kohtia ja se laaditaan niin, ettei kenenkään yksittäisen henkilön, esimerkiksi toimenkuvaa tai pelastuslaitosta tule esille. Tulokset esitetään yleisellä tasolla.

Salossa 31.8.2021

Christian Antila

AmkA12

## Tilannepaikanjohtajuus, Antila, AmkA12

### 1. Vastaa tähän kyselyyn

- Joukkueenjohtajana
- Ryhmänjohtajana
- Ryhmän varajohtajana

### 2. Pelastuslaitos, jossa työskentelen

- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Helsinki
- Itä-Uusimaa
- Jokilaaksot
- Kainuu
- Kanta-Häme
- Keski-Pohjanmaa
- Keski-Suomi
- Keski-Uusimaa
- Kymenlaakso
- Lappi
- Länsi-Uusimaa
- Oulu-Koillismaa
- Pirkanmaa
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Savo
- Päijät-Häme
- Satakunta
- Varsinais-Suomi



**3. Valitse, mitkä pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksista kuuluu myös tilannepaikan johtajalle.**

- Määrätä ihmisiä suojautumaan sekä panna toimeen suojaväistö
- Ryhtyä sellaisiin välttämättömiin toimenpiteisiin, joista voi aiheutua vahinkoa kiinteälle tai irtaimelle omaisuudelle
- Määrätä antamaan käytettäväksi rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa, välineitä ja tarvikkeita, elintarvikkeita, poltto- ja voiteluaineita ja sammutusaineita
- Ryhtyä muihinkin pelastustoiminnassa tarpeellisiin toimenpiteisiin
- Tilannepaikan johtajalla ei ole mitään pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksia.

**4. Valitse mielestäsi kolme tärkeintä asiaa, jotka tilannepaikanjohtajan tulee ensisijaisesti tehdä.**

- Määrittää toimintapuheryhmä
- Määrittää sisääntulokohta
- Tiedustelu
- Välittää tilannekuvaa pelastustoiminnan johtajalle
- Evakuointi
- Päättää TPA (toiminnan perusajatus)
- Aloittaa pelastustoiminta ensikäskyt kohteessa oleville yksiköille
- Organisoida lisävesi kohteeseen

**5. Kun tilannepaikan johtaja on pelastustoiminnan johtajan toimesta määrätty, siirtykö johtovastuu tilannepaikan johtajalle?**

- Kyllä
- Ei

**6. Oletko saanut teoriakoulutusta tilannepaikan johtajuudesta viimeisen 5 vuoden aikana?**

- Olen saanut
- En ole saanut

**7. Oletko saanut käytännönkoulutusta tilannepaikan johtajuudesta viimeisen 5 vuoden aikana?**

- Olen saanut
- En ole saanut

**8. Omaan tällä hetkellä riittävät tiedot ja taidot toimiakseni tilannepaikan johtajana.**

	1 Täysin eri mieltä	2 Osittain eri mieltä	3 Osittain samaa mieltä	4 Täysin samaa mieltä	
Täysin eri mieltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Täysin samaa mieltä

**9. Kuinka usein mielestäsi tilannepaikan johtaja koulutusta tulisi järjestää vuosittain?**

- Kerran
- Kaksi kertaa
- Kolme kertaa
- Neljä kertaa tai enemmän

**10. Kuinka usein olet ollut mukana harjoituksessa, missä on ollut mukana tilannepaikanjohtaja viimeisen viiden vuoden aikana?**

- Kerran
- Kaksi
- Kolme
- Neljä
- Viisi tai enemmän

**11. Arvioidaanko harjoituksissa tilannepaikanjohtajan johtamistoimia**

- Kyllä
- Ei

**12. Määrätäänkö teidän pelastuslaitoksessanne, tilanteen niin vaatiessa, tilannepaikan johtaja?**

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

**13. Onko tilannepaikan johtajan käyttämistä ohjeistettu pelastuslaitoksenne**

- Johtamisohjeessa
- Jossain muussa erillisessä ohjeessa
- En osaa sanoa

**14. Kuinka usein olet ollut mukana hälytystehtävässä, missä on ollut mukana tilannepaikanjohtaja viimeisen 5 vuoden aikana?**

- En koskaan
- Harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- Kerran kuukaudessa
- Muutaman kerran kuukaudessa
- Kerran viikossa
- Useammin kuin kerran viikossa

**15. Oletko toiminut tilannepaikan johtajana onnettomuustilanteessa?**

- Olen
- En ole

**16. Olen toiminut tilannepaikan johtajana**

- Komppaniahälytyksessä P20:n määräämänä
- Joukkuehälytyksessä päivystävän palomestarin määräämänä
- En ole toiminut tilannepaikanjohtajana

Pelastustoiminnan johtajana toimineet vastaavat seuraaviin kysymyksiin.

**17. Kerro kolme mielestäsi tärkeintä asiaa, jotka tilannepaikan johtaja voi sinulle välittää tai tehdä kohteessa.**


600 merkkiä jäljellä

**18. Mitä käytännön haasteita tai ongelmia olet huomannut matkalla kohteeseen, kun olet määrännyt tilannepaikan johtajan?**


600 merkkiä jäljellä

**19. Mitä hyötyjä olet saavuttanut tilannepaikanjohtajan määräämisessä?**


600 merkkiä jäljellä

### Liite 3 Avoimet kysymykset

#### **17. Kerro kolme mielestäsi tärkeintä asiaa, jotka tilannepaikan johtaja voi sinulle välittää tai tehdä kohteessa.**

Vastaajien määrä: 88

#### Vastaukset

- Tietoja onnettomuuspaikalta Ottaa kuvia ja kerätä tietoja Välittää tietoja miten taktiikka toimii
- Tiedustelutietoa kohteesta. Tietoa tilanteen kehittymisestä Tietoa pelastustoiminnan vaikuttavuudesta
- Pelastettavat -Painopiste -Onnettomuuden "tila/kehittyminen"
- Tiedustelu, ensivaiheen käskyt ja pelastustoiminnan alun organisointi, tilannekuvan välittäminen
- Tarkennettu tilannearvio, pelastustoiminnan painopiste, toiminnan tukeminen
- grgfgfgffvfv Fvfvfvvfvf Fvfvfv&v&vrgbgyb
- Tiedustelun pohjalta raportti Jo käynnissä olevat tehtävät/toimenpiteet Tilanteen ollessa ohi raportti tapahtumista / tehdyistä toimista
- Tilannearvio ja toiminta-ajatus, tulokynnyksen määrittäminen.
- Välittää tilannekuvaa, ottaa ryhmät vastaan ja antaa tehtävät sekä vastualueet ja arvioida resurssien riittävyys alkuvaiheessa.
- Mitä siellä tapahtuu
- Pelastettavien määrä - onnettomuuden laajuus ( esim. Palon leviäminen) - Tiedustella.
- Tiedustelun avulla saatu tarkennettu tilannearvio auttaa jatkotoimia.
- Toimia pelastustoimen silminä. Välittää tilannekuvaa ja tehdä alkuvaiheen kriittisiä päätöksiä.

- Ensitiedot tilanteesta, pelastettavista ja uhatuista arvoista. Ensimmäisten yksiköiden toiminnan organisointi. Hyödyntää omaa paikallistuntemustaan.
- Tuottaa tilannekuvaa pelastustoiminnanjohtajalle ja toimeenpanna käskyjä, sekä valvoa niiden toteuttamista.
- 1 selkeät tehtävät yksiköille 2 Riittävästi informaatiota tilanteesta 3 kysyisi muitten mielipiteitä
- tavote -sammutus autojen paikka -(suurempi keikka) yksikön johtaja joka nimitetään tilannepaikan johtajaksi, pitää nimitä uusi yksikönjohtaja
- riittävän ja oikean tilannekuvan välittäminen; käytettävissä olevien resurssien riittävyden arviointi; ensitoimenpiteiden käynnistäminen
- Suorittaa tiedustelu Antaa ensikäskyt pelastustoimen aloittamiseksi Viestiminen/raportoiminen
- Tiedustelutiedot ja välittömät ihmishenkien pelastamiseen liittyvät tiedot. Vasteen sopivuus. TPA
- "Tuulilasiraportti" heti kohteeseen saavuttua. Eroaako tilanne ennalta tehdystä tiedustelusta (Hätäpuhelun tiedot / soitto kohteeseen) Riittävätkö resurssit.
- Huolellinen tiedustelu ja tilannekuvan ylläpito sekä oikean painopisteen valitseminen
- Antaa mahdollisimman paljon lisäteitoa tuleville yksiköille sekä tehdä ensi tiedustelu
- Määrätä liikenteen pysäyttämisen, estää sivullisten pääsyn alueelle, estää lisävahingot
- Tuulilasiraportti Riittävätkö voimavarat tehtävän suorittamiseen Loukkaantuneet / vaarassa olevat henkilöt
- Tärkeintä on, että tehokas pelastustoiminta pystytään aloittamaan heti ensimmäisen Yksikön saavuttua kohteeseen. Tehokkuus häviää silloin kun on odotettava päätösvaltaisen viranomaisen saapumista kohteeseen. Se saattaa kestää tunnin. Eli mahdollisimman paljon " paukkuja" varsinkin vakituisille esimiehille.
- Tilannekuva (tapahtuma, toiminta ja välttämättömimmät tehtävät) - Ensitoimet (tiedustelu, sammutus yms.) - Yksiköiden sijoitus kohteessa (nostolava-auto, säiliöauto jne)

- Pelastustoiminnan painopiste -Toimintasuunnitelma -Resurssien jako
- Tiedustella, välittää tilannetiedon P30:lle ja P30 päättää matkalla kohteeseen tarvittavista toimista. Antaa käskyt pelastusyksiköille kohteessa ja ruveta alkutoimenpiteisiin mitä onnettomuus vaatii.
- Tuulilasiraportti, mitä yritetään, onko ihmisiä vaarassa
- reaaliaikainen tilannekuva - voimavarat - painopiste
- Tehtävän anto. mahdolliset vaarat/huomiot puheryhmien muutokset yms viestintä mikä muuttaa tehtävän kuvaa
- Onnettomuuden yleiskuvaus(alkuhetken tilannekuva) - suurin torjuttava vaara - resurssien riittävyys
- Tilanteen kuvaus, tilanteen leviämisarvio, resurssien riittävyys
- Vain tilannepaikan johtaja tietää mitä kohteessa tapahtuu (oikeasti) millaisia voimavaroja onnettomuus vaatii aloittaa tehokas työn johtaminen ja parien, ryhmien ja joukkueiden sijoittelu.
- Tiedustelu, ensitoimenpiteet aloittaa pelastaminen, tilannekuva
- Pelastettavat, mikä onnettomuus todella on ja mitä se uhkaa
- Tiedustelu, evakuointi ja käskyt.
- TPJ voi välittää ammattilaisen näkemyksen kohteessa valitsevasta tilanteesta. TPJ aloittaa toiminnan ja muiden yksiköiden johtamisen kohteessa PTJn antamien määräysten mukaisesti. TPJ voi toteuttaa PTJn määräyksestä PTJn toimivaltuuksiin liittyviä asioita (TPJllä itsellään ei ole laissa määriteltyjä toimivaltuuksia).
- Tiedustelu tiedot. Yksikön tehtävä. Lisä tiedot.
- Yksikön tehtävä/tehtävät Pelastustoiminnan painopiste Tilanteen kertominen pelastustoimenjohtajalle sekä muille paikalle saapuville.



- tilannekuvan välittäminen, järjestäytyminen kohteessa ohjeistuksen mukaisesti, toimenpide ehdotukset havaintojensa pohjalta.
- Tilannekuva - Riittääkö hälytetty vaste - Organisoit tarvittavat ensitoimet kohteessa
- Tilanne kuva. Loukkaantuneiden määrä Lisä avun tarve
- tilannekuvan välittäminen sanallisesti tai videostriimauksella - Arvio hälytettyjen resurssien riittävydestä - Toiminnan perusajatuksen kertominen, eli millaisella taktiikalla tilannepaikanjohtaja lähtee tilannetta selvittämään
- Tilannetietoa Toimenpiteet jotka on aloitettu Toimenpiteitä välittömästi vaativat tehtävät
- TPJ määrää ajoreitin ja sisääntulokohtaan. Antaa tilannetiedot Antaa tehtävän
- Hälytetyn vasteen suorituskyvyn arviointi - Painopiste - Altistuneiden lkm
- Tilannearvion, jotta pelastustoiminnan johtaja voi arvioida lisäresurssien tarpeen ja tehdä toimintasuunnitelman. Ensitoimenpiteet tilanteen mukaan eli välittömässä vaarassa olevien ihmisten ja eläinten pelastaminen ja lisävahinkojen estäminen.
- Tilannekuvaus, resurssien riittävyys ja tehdyt/suunnitellut alkutoimet.
- Tiedustelu (tilannekuva), ensimmäisten yksikköjen ohjaaminen, painopisteen määrittäminen
- 1. Resurssien riittävyys 2. Todellinen tilanne kohteessa vs. hätäilmoitus/Erican vaste 3. Tilanteen saaminen mahdollisuuksien mukaan hallintaan oman päätöksenteon ja tilannekuvan kautta. Päätää ensitoimet kohteessa.
- Tuulilaa-iraportti. TPA ja tilanteen kehittyminen
- Ensiraportti (ns. tuulilasiraportti) Tilannekuvan päivittäminen tilanteen jatkuessa Toiminnan vaihe, tehdyt toimenpiteet
- 1.tilannekuva kohteesta (esim. yksiköiden mahtumisen ja sijoittelun suhteen) 2. tiedustella 3. ehdotuksen resurssien tehtävistä.
- Resusit

- mitä tehty, mitä tehdään, resurssit
- Mahdollisimman hyvä tilannekuva, selkeät ytimekkäät käskyt ensimmäisille yksiköille, raportti toimenpiteistä mitä kohteessa on alettu tekemään
- Tilanneselvitys, yksiköiden käskyttäminen ensitoimenpiteiden aloittamiseksi, lisäresurssien tarpeen arviointi.
- Tilannekuva, yksiköiden tehtävät ja sijoittelu
- Tilannekuva, resurssitarpeen arviointi, jatkuva tiedustelutieto
- tiedustelutiedot arvio riittääkö hälytetyt resurssit Ensikäskyt yksiköille kohteessa
- Heti kohteeseen saavuttua tilanneraportti Mitä aikoo tehdä ja on tehnyt Onko lisävaaroja
- 1. Hoitaa tilanteen tiedustelun ja suorittaa tarvittavat toimenpiteet oman yksikkönsä voimin. 2. Antaa tilannekuvan ja kertoo, jos tarvitaan lisää resursseja.
- Huolehtia, että vaarassa olevat ihmiset saatetaan turvaan. Välittää tilannetietoa tilannekuvan ylläpitämiseksi. Tehdä alustava vastuualuejako ja määrittellä puheryhmät. Sisääntulokohta
- Tiedustelu Tilannekuvan ylläpito Pelastustoiminnan käynnistäminen
- Alkutoimenpiteet -Tiedustelu -Tilannearvio ja raportti
- 1. Tilannekuva 2. Välittömästi tarvittavat lisäavut 3. Nopeasti mahdollisesta eskaloituvat riskit
- tiedustelutieto, suurimman uhan määrittely, pelastustoiminnan käynnistäminen paikalle saapuvilla yksiköillä oikeaan painopisteeseen.
- tilannekuva toiminta-ajatus painopiste
- 1. Tiedustelu 2. Tilannekuva/toiminnan ensimmäinen painopiste. Tilannekuva on usein niin subjektiivinen, että painopiste valikoituu tilannepaikanjohtajan toimesta 3. Tilannepaikan ryhmitys.
- Tilannepaikan johtaja näkee visuaalisesti paremmin mihin kohtaan kannattaa ajoneuvot sijoittaa, niin että tulevat yksiköt pystyvät toimimaan

- Käskyt, huolto ja ruoka
- tilanneselvitys/tiedustelu - painopistelaueen määrittäminen -
- Tiedustelu, tilannearvio ja henkeä pelastavat toimenpiteet
- Tiedustella alkutilanteen viranomaisen silmin. Käynnistää parhaaksi näkemänsä alkutoimet pelastustoiminnan johtajan antamien ohjeiden mukaisesti. Välittää tilannekuvaa.
- Tilannekuva, tulokynnys ja resurssien riittävyyden arviointi.
- Tilannekuva, Resurssien tarve, ensitoimenpiteet
- Välittää tilannetietoa ja -kuvaa paikalta, määrittää resurssitarpeet.
- tiedustelu/tilannearvio - ensitoimenpiteisiin liittyvät käskyt - resurssien riittävyys
- Varoalue, onko pelastettavia, tehtävä
- Antaa tilannekuvan ryhmänjohtajalle Antaa tehtävän ryhmille Määrittää suojaustason ja työalueet VVA, SA
- Tilannepaikanjohtajan tulee arvioida resurssien riittävyyttä ja sopivuutta tehtävään. Tarvitaanko jotain erikoiskalustoa tai osaamista, näiden kohteeseen saamiseen voi mennä aikaa, joten tarve täytyy tulla PTJ tietoon mahdollisimman aikaisin.
- tiedustelu - tilannekuvan luominen paikan päällä - resurssitarve tilannekuvaan nähden
- Tilannekuva kohteesta, tietää millainen tilanne todellisuudessa on. Tieto siitä riittävätkö nykyiset resurssit vai tuleeko pyytää lisää apuvoimia.
- Antaa tiedustelu tietoa. Sijoittaa yksiköt ja antaa tarvittaessa tarkemmat tehtävät kohteessa. Lisäresurssien tarve.
- Antamalla välittömän tilanne arvion (tuulilasiarvio) Tiedustelemalla saatu tilannearvio Lisävoimien tarpeen

**18. Mitä käytännön haasteita tai ongelmia olet huomannut matkalla kohteeseen, kun olet määrännyt tilannepaikan johtajan?**

Vastaajien määrä: 71

Vastaukset

- Viestintä. Kaikki tärkeät tiedot ei tule pelastustoiminnanjohtajalle. Vaikea saada yhteys - Tilannepaikanjohtaja tekee omia päätöksiä ja ei kerro pelastustoiminnanjohtajalle näistä
- Välillä tietoa ei tule tarpeeksi erikseen kysymättä. Pieni vahvuus pelastusyksikössä tuo haasteita toiminnalle, kun ryhmänjohtaja nostetaan tilannepaikan johtajaksi.
- Radioliikenteen "puuroutuminen" - Vastuualueiden jakautuminen
- En ole määrännyt tilannepaikanjohtajaa
- En ole määrännyt
- Fvegvrgrgb Egbegbrgb Egbrgrbrgb
- En ole määrännyt tilannepaikan johtajaa
- Ryhmät ovat pieniä ja tpj vähentää ryhmävahvuutta entisestään.
- Monitasoisuus eli kun on paljon sopimushenkilökuntaa ja resurssipula.
- Liikaa epäolennaista radioliikennettä
- Kaikki henkilöt eivät olet yhtä ammattitaitoisia toimimaan TPJ.
- Kaikilla ei ole ymmärrystä siitä, mitä tämä tarkoittaa. Usein myös tämä unohtuu päällystötason henkilöiltä määrätä, jolloin toiminta muuttuu haasteellisemmaksi epätietoisuuden vuoksi.
- Tiedon välitys unohtuu toimine keskellä.
- Liian vähäinen tilannekuvan välittäminen.

- Tilannepaikanjohtaja ei tuota sitä tietoa, joka tilannekuvan luomiseksi ja taktiikan määrittelymiseksi olisi oleellista.
- Epätietoisuus TPJ:n ja hänen yksikkönsä kyvyistä ja valmiudesta. Raportointi tilanteen kehittymisestä ja muutoksista voisi usein olla aktiivisempaa.
- Tilannepaikan johtajaksi määrätty ei välttämättä osaa rooliaan. Joku muu tehtävälle hälyytetty ottaa tehdäskkeen tpj:n tehtäviä. Näkemuserot ja eroavaisuudet todellisen tilanteen arvioinnissa
- Tilanteen alkuvaiheessa tarvitaan usein kaikki mahdolliset käsiparit pelastustoimintaan ja tilannepaikan johtajaksi siirtyvä ei voi käytännön työtä tehdä. Ei ainakaan keski-suurissa ja suurissa tehtävissä.
- En ole itse määrännyt tilannepaikanjohtajaa
- Jos ensimmäisenä on vpk/puolivakinainen yksikkö ei aina tiedä minkä tasoinen yksikön johtaja on josta tehdään tpj
- ei tietoa
- Tilannepaikan johtajuudessa on ollut epäselvää, mitä kaikkea hänen tulee tehdä. Ryhmänjohtajan toimiessa tilannepaikanjohtajana tulisi hänen mahdollisuuksien mukaan irtautua esimiehen/yksikönjohtajan roolista ja johtaa tilannetta laajemmin. Ryhmänjohtajan ominaisuudessa tulee huolehtia omasta ryhmästä ja sen tehtävästä, mutta myös välittää tilannekuvaa pelastustoimenjohtajalle sekä tarvittaessa antaa myös muille yksiköille/ryhmille tehtäviä. Tämä tehtävä on mielestäni todella vaativa.
- Välttämättä ei tiedosteta mitä se tarkoittaa ja ei tule tiedustelutietoa ylöspäin.
- Radioliikenneongelmat, ei toimi aktiivisesti
- TPJ toimintatapa voi olla erilainen minkä on omassa mielikuvassaan luonut. TPJ toimii erilaisia henkilöitä, joille kaikille ei ole selvää TPJ toimiminen ( lähinnä sopimuspalokunnat )
- ei valtuuksia määrätä.

- Hätäkeskus ei aina tiedä kuka johtaa, lisätiedot menevät yksiköille vaikka ne usein kuuluisivatkin PTJ:lle. - Yhteistä kieltä ei aina ole, ryhmät saattavat sopia keskenään asioita toisella kotimaisella
- Tiedustelutiedon vähäisyys, tilannekuvan epämääräisyys
- On selkiytymätöntä, mitä tilannepaikan johtajan kuuluisi tehdä ja mitä hän saa tehdä. Rajat riippuu paljon henkilöiden näkemyksistä. Tilannepaikan johtajaan, eli usein ensimmäisenä kohteeseen tulevaan, tulisi luottaa paljon, sillä vain hänellä voi olla oikea näkemys miten onnettomuus otetaan hallintaan ja mitä työssä vaaditaan. Hänelle pitäisi antaa työrauha tiedusteluun, päätöstentekoon, työn jakamiseen jne.
- Osaaminen todella eri tasoista. Toimintamallit sopimatta ja harjoittelematta. Muuttuuko esim. sopimuspalokunnan henkilö vakiyksikön henkilöksi automaattisesti ja pitääkö erikseen muuttaa?
- Ei riitä ekan ryhmän vahvuudet toimia kun yksi on tpjna
- En ole määrännyt tilannepaikan johtajaa.
- Jos yksikön, josta TPJ määrätään, vahvuus on 1+3, määrätty TPJ ei pysty tehokkaasti toimimaan tilannepaikanjohtajana, koska hän joutuu johtamaan sekä tilannepaikkaa että omaa yksikköään. Soimuspaloikunnan yksiköstä määrätyn TPJn osaamisesta ei ole varmuutta. Tosin myös vakituisen yksikön esimiehenä toimivalla ei välttämättä ole riittävää osaamista/ymmärrystä TPJnä toimimisesta.
- Ratkaisut tulevat liian omatoimisesti, tilannekuva ei välity, tilannepaikanjohtajaan ei saa yhteyttä.
- - Kieli (ruotsi), aina ei saa selvää/ymmärrä mitä viestissä sanottiin - Huono kuuluvuus radioliikenteen osalta hälytysajon aikana - Puuroutunut radioliikenne. Useita kanavia skannauksessa ja jokaisella kanavalla puheliikennettä.
- En minä voi määrätä tilannepaikan johtajaa...
- Pelastustoiminnan johtajan perusajatuksen välittäminen tilannepaikan johtajalle - Tilannepaikan johtaja joutuu olemana liiksi kiinni ryhmätyöskentelyssä niukkojen resurssien vuoksi - riittämätön tilannekuvan välittäminen
- Eri henkilöt tulkitsevat tilanteita eri tavalla. Tilanne voi olla paljonkin erilainen kuin tilannepaikanjohtaja raportoi virvellä.

- Kysymyksen asettelu on väärin. Pelastustoiminnanjohtaja määrää TPJ:n. Haasteena on että kauempaa tulossa oleva PTJ (P30) antaa ohitse tehtäviä ja puuttuu TPJ:n tehtäviin.
- Tilannepaikan johtajalla ei ole ollut johtamiskoulutusta vaikka yksikkö on ilmoittanut vahvuudeksi 1+jotain.
- Tilannepaikan johtajaksi määrätty virheellisesti sellainen yksikkö joka ei ole ensimmäisenä kohteessa.
- Henkilöiden osaamistaso on kovin kirjavaa.
- Eivät anna tietoa
- Tilannepaikan johtajaksi määrätyn henkilöiden taitotaso vaihtelee huomattavan paljon. Parhaimmillaan toimintaan ei tarvitse puuttua ollenkaan, pahimmillaan häneen ei saa edes yhteyttä, koska hän ei vastaa kutsuihin.
- johtajuusroolien sekoittuminen (esim. viestiliikenteessä) valmiudet toimia tilannepaikan johtajana (hahmottaa koko muodostelman tehtäväkokonaisuus, ei vain oman ryhmän)
- Tiedotus
- Resursseille tehtävän määräys joista he turvallisesti selviytyvät,
- Ryhmänjohtajien vaihteleva taso osaamisessa
- Tilannepaikanjohtajalla on kädet täynnä töitä tilanteen alkuvaiheessa, joten tilannetiedot eivät välttämättä heti välity pelastustoiminnan johtajalle.
- TPJ ei anna tilannetietoa vaan keskittyy pelkästään yksikön johtamiseen jolloin PTJ ei saa tietoa. Väärät puheryhmät käytössä
- viestiliikenne, tilannepaikanjohtajan tietotaidon puute
- Tilannepaikan johtajalla on kädet täynnä hommaa ryhmän kanssa. Tilannetiedot viivästyy tai jää kokonaan antamatta.

- Välillä viestiliikenne ongelmia. Ilman kuljettajaa toimittaessa vaikea pysyä ajon aikana täysin selvillä tilanteesta ja reagoita tilannepaikan johtajan antamaan tietoon. Tämä koskee tietysti tilanteita, jossa kohteeseen on matkalla joukkue tai isompi muodostelma ja tilannepaikan johtaja johtaa kunnes P3 saavuttaa kohteen.
- Puutteellinen tiedottaminen tilanteen etenemisestä.
- Tyhjä
- Usein tilannetietoa joutuu "lypsämään" tpj:lta.
- Tilannepaikan johtaja ei osaa irrottautua pois omasta yksiköstään eli pitäisi määrätä yksikölle uusi johtaja
- yhteydenpito, tiedustelu ja toiminta
- tpj ei välttämättä määrää isossakaan tilanteessa itselleen sijaista ryhmänjohtajaksi vaan yrittää selvityä myös rj:n tehtävistä - >ylikuormittuu
- Pelastustoiminnan johtajan "yliaktiivisuus" tiedustelun ollessa käynnissä, jolloin tilannearvio kohteessa jää vajavaiseksi. Toinen on tilannepaikan johtajan tekemä puuttelinen tilannearvio, osaamattomuuden tai muusta vastaavasta syystä.
- Usein tilannejohtaja paikan johtaja joutuu toiminaan useassa tehtävässä samanaikaisesti. Tilannepaikan johtaja toimii ryhmänjohtajana sekä lisäksi johtaa tilannepaikkaa (muuta yksiköitä), ennen kuin pelastustoiminnan johtaja on paikalla. Haitta pitkä etäisyys ja laaja P3/P2 päivystysalue (koko maakunta). Toki pelastustoiminnan johtaja voi johtaa toimintaa etänä matkalla (yleensä itse ajaen), mutta yleensä tilannepaikan johtaminen jää pitkälti tilannepaikalla olevalle henkilölle. Tilannepaikan johtajan käyttöä, tehtäviä, toimintaa, toimivaltuuksia ei ole ohjeistettu tai suunniteltu missään.
- Radio liikenteessä on valtavasti ylimäärästä höpinää mikä vaikuttaa käskyjen antamista esim sammutusparin ja esimiehen välillä.
- tilannekuvan ylläpito
- En ole huomannut haasteita, toiminta on ollut hyvää



- Tilannepaikanjohtaja ei pysty luopumaan ryhmänjohtajan tehtävästä!
- silloin kun ollaan menossa alueen periferiaan ja tilannepaikan johtajaksi määrätään sopimuspalokunnan yksikönjohtaja (koska ovat huomattavasti muita aikaisemmin kohteessa), ei aina saada ihan parasta mahdollista tilannetietoa
- Tilannepaikan johtajana toimivaan yhteyden saaminen, koska vähillä resurseilla toimittaessa ei voi keskittyä pelkästään tilannepaikan johtamiseen, vaan on tehtävä pelastustoimenpiteitä.
- En ole määrännyt tilannepaikanjohtajaa

### **19. Mitä hyötyjä olet saavuttanut tilannepaikanjohtajan määräämisessä?**

Vastaajien määrä: 73

Vastaukset

- Paljon parempi tilannekuva - Enemmän tietoja kohteesta - Pelastusviranomaisen kohteessa
- Toiminta organisoidumpaa kohteessa tilanteen alökuvaiheessa.
- -Todellisen ja ajantasaisen tilannetiedon saaminen suoraan kohteesta. - Mahdollisuuden itse keskittyä isompaan tilannekuvaan ja yleisjohtamiseen
- En ole määrännyt tilannepaikanjohtajaa
- En ole määrännyt
- Efvegrbrgbrgb Etbrgbrgbbrgb Etbrgbrgb(nuj
- En ole määrännyt tilannepaikan johtajaa
- Selkeämpi toiminta-ajatus, kun näkee mitä kohteessa tapahtuu. Henkilön tehtävä painottuu tilannepaikan johtamiseen eikä oman ryhmän johtamiseen.
- Kun on pitkät etäisyydet, niin pakko määrätä ja työ on onnettomuuskohteessa koordinoitumpaa kun sitä joku johtaa.

- Tilannekuva selkiytyy nopeammin
- TPJ määrää tehtäviä kohteessa oleville yksiköille, joten pystyy itse keskittymään ajamaan kohteeseen (työturvallisuus)
- Tehtävästä vapautuu resursseja toisiin tehtäviin aiemmin, mikäli TPJ on asian ytimessä.
- Tehokas alkuvaiheen toiminta.
- Jos edellä mainitut toimivat, niin tilannepaikanjohtajuus nopeuttaa TPA:n toteuttamista ja nopeuttaa tehokkaan pelastustoiminnan aloittamista. Parhaimmillaan se vähentää kohteessa tarvittavien resurssien määrää vapauttaen niitä muihin tehtäviin.
- ensimmäiset toimenpiteet kohteessa voivat perustua todellisiin havaintoihin ja oikeaan tilannekuvaan väärin käsitysten ja mielikuvien sijasta
- Useimmiten pelastustoiminta on saatu hyvään vauhtiin ennen TPJ:n saapumista. Sopimuspalokunnilla on paljon pätevää väkeä.
- Vapauttaa omia resursseja muuhun käyttöön. Helpottaa toimintasuunnitelmaa hyvillä tilanne tiedoilla.
- En ole määrännyt
- Käskyjä tilannepaikalla antaa henkilö, joka näkee tilanteen ja pystyy arvioimaan parhaan toimintatavan.
- Paikanpäällä olevat tai nopeiten kohteen tavoittavat "silmit" osaavat kohdentaa ensitoiminnan tehtävän mukaan paremmin kuin kaukaa omien mielikuvien varassa oleva johtaja.
- Ensitiedot onnettomuudesta sekä tiedustelu tietoa
- On etes joku jolla on johtovastuu tehtävästä
- Pystyn keskittymään myös muihin asioihin, kuten tarvittaessa tiedottamiseen, kohteen omistajatietojen hakemiseen yms. Yksin kohteeseen ajettaessa ei pysty johtamaan ja ajamaan samaan

aikaan, niin tilannepaikanjohtaja voi hoitaa tarvittaessa tilannetta. Myös etäjohto joissain tapauksissa onnistuu eikä itse tarvitse lähteä ajamaan pitkää matkaa kohteeseen, jos pelastustoiminnanjohtajan käynti kohteessa ei hyödytä ketään.

- Sen, että kohteessa toiminta on organisoitua siihen asti kunnes itse pääsen kohteeseen tai johdan etänä.
- Alkuvaiheen yksiköillä jokin järkevä sijoituttuminen
- Parhaimmillaan tilanne lähtee " oikeaan suuntaan " , joka helpottaa parhaaseen lopputulokseen pääsyä.
- nou comments
- Kun kaksi ryhmää lähestyy kohdetta ja on perillä melkein yhtäaikaan TPJ:n määrittämisestä on hyötyä.
- Vapauttanut resursseja toiminnan tukemiseen. Tilannetta on helpompi johtaa, kun tilanteeseen on näköyhteys